

HUMAN
RIGHTS
WATCH

השטחים הפלשתיניים הכבושים

אם אין חדשות, אין חששות
פגיעת כוחות ביטחון פלשתיניים בעיתונאים

אם אין חדשות, אין חששות

פגיעת כוחות ביטחון פלשתינאים בעיתונאים

Copyright © 2011 Human Rights Watch
All rights reserved.
Printed in the United States of America
ISBN: 1-56432-761-2
Cover design by Rafael Jimenez

Human Rights Watch
350 Fifth Avenue, 34th floor
New York, NY 10118-3299 USA
Tel: +1 212 290 4700, Fax: +1 212 736 1300
hrwnyc@hrw.org

Poststraße 4-5
10178 Berlin, Germany
Tel: +49 30 2593 06-10, Fax: +49 30 2593 0629
berlin@hrw.org

Avenue des Gaulois, 7
1040 Brussels, Belgium
Tel: + 32 (2) 732 2009, Fax: + 32 (2) 732 0471
hrwbe@hrw.org

64-66 Rue de Lausanne
1202 Geneva, Switzerland
Tel: +41 22 738 0481, Fax: +41 22 738 1791
hrwgva@hrw.org

2-12 Pentonville Road, 2nd Floor
London N1 9HF, UK
Tel: +44 20 7713 1995, Fax: +44 20 7713 1800
hrwuk@hrw.org

27 Rue de Lisbonne
75008 Paris, France
Tel: +33 (1) 43 59 55 35, Fax: +33 (1) 43 59 55 22
paris@hrw.org

1630 Connecticut Avenue, N.W., Suite 500
Washington, DC 20009 USA
Tel: +1 202 612 4321, Fax: +1 202 612 4333
hrwdc@hrw.org

Web Site Address: <http://www.hrw.org>

אפריל 2011

ISBN: 1-56432-761-2

אם אין חדשות, אין חששות פגיעת כוחות ביטחון פלשתיניים בעיתונאים

1.....	תקציר
3.....	רקע
4.....	הגדה המערבית
5.....	דיווחים על התגברות ההטרדות
7.....	תפקידם של כוחות הביטחון הפלשתיניים
10.....	רצועת עזה
13.....	פגיעת הרשות הפלשתינית בעיתונאים בגדה המערבית
13.....	מוחמד סלאחאת
14.....	מוסטפא סברי
16.....	טארק אבו זייד
18.....	ח'אלד עמאירה
20.....	סאמר רווישד
21.....	ערוץ הטלוויזיה אל-וטן: תקיפת עיתונאים ופשיטות על התחנה
24.....	רצועת עזה
24.....	נופוז אל-בכרי
25.....	חמזה בחיסי
27.....	אמות המידה המשפטיות
28.....	המלצות
28.....	לרשות הפלשתינית
28.....	לארצות הברית ולאיחוד האירופי
29.....	לחמאס
30.....	תודות

תקציר

מאז שנת 2009 עצרו כוחות ביטחון של הרשות הפלשתינית באורח שרירותי עיתונאים רבים בגדה המערבית, ובמקצת המקרים התעללו בהם במהלך חקירתם באורח העולה לכדי עינויים. עיתונאים אלה, בדומה לפלשתינאים אחרים שנפלו קרבן להתעללות בידי שירותי הביטחון של הרשות הפלשתינית, ניצבים בפני חומה וירטואלית של חסינות כל אימת שהם מנסים להביא למיצוי הדין עם הגורמים שהתעללו בהם, ועל כן הם חשים חשופים להטרדות ולהתעללויות נוספות. לפי כמה מהעיתונאים, לשילוב בין התעללות לבין חסינות יש "אפקט מצנן" על חופש הביטוי, והוא מוליד צנזורה עצמית גוברת והולכת.

דו"ח זה מתעד כיצד מנגנון הביטחון המסכל ושירות המודיעין הכללי של הרשות הפלשתינית עצרו שוב ושוב עיתונאים באורח שרירותי, מנעו מהם גישה לעורכי דינם ובני משפחתם בזמן שהוחזקו במעצר, החרימו את ציודם או הזיקו לו, ובמקצת המקרים עינו אותם. בשבעת המקרים שארגון Human Rights Watch חקר ואשר התרחשו בגדה המערבית ההטרדות וההתעללות בעיתונאים שיקפו ניסיונות לפגוע בחופש הביטוי, למנוע חקירה של סוגיות שיש בהן עניין ציבורי ולהעניש אנשי עט רק משום שפרסמו דברי ביקורת על הרשות הפלשתינית או נתפסו כתומכים ביריביה הפוליטיים.

בארבעה מקרים פגעו כוחות הביטחון במכוון בעיתונאים שלהבנתם היו אוהדי ארגון חמאס (תנועת ההתנגדות האסלאמית), יריבה המר של הרשות הפלשתינית השולט על רצועת עזה ואשר זוכה לתמיכה גם בקרב פלשתינאים בגדה המערבית. בשלושה מקרים התעללו כוחות ביטחון של הרשות הפלשתינית בעיתונאים שאינם משויכים פוליטית שמתחו בפומבי ביקורת על חמאס, אך גם ביקרו את הרשות הפלשתינית. במקרה אחד עצרו כוחות ביטחון עיתונאי בחשד שעסק בכתיבת מאמרים ביקורתיים על סוגיות דוגמת השחיתות בקרב גורמים ברשות הפלשתינית. הרשות לא ייחדה את דפוסי הפעולה הפוגעניים שלה רק לעיתונאים תומכי חמאס, ונקטה שיטות אלה גם כלפי עיתונאים בעלי נטייה אסלאמית ונגד עיתונאים עצמאיים שעסקו בדיווח ביקורתי.

עיתונאים ברצועת עזה נפלו גם הם קרבן למעצר שרירותי, לתקיפה ולהטרדות מסוגים אחרים מידי רשויות חמאס באזור זה. דו"ח זה מתמקד בפגיעות שביצעה הרשות הפלשתינית בגדה המערבית, אך אין להסיק ממיקוד זה כי חמאס אינו מבצע פגיעות כאלה ברצועת עזה. הדיווחים על פגיעה בעיתונאים ברצועה אמנם תדירים פחות, אך ארגון Human Rights Watch מוסיף לפקח מקרוב על המצב באזור זה, וכדי להמחיש את קיומן של בעיות אלה נכללו בדו"ח זה שני מקרים שבהם רשויות חמאס פגעו בעיתונאים.

ארגון Human Rights Watch אינו יכול להצביע על הוראות שמנהיגי הרשות הפלשתינית נתנו לשירותי ביטחון לבצע הפרות כאלה, אך מהימנעותה המוחלטת של הנהגת הרשות מטיפול בתרבות הפושה של מתן חסינות על ביצוע פגיעות ממין זה עולה כי הפעולות הללו משקפות מדיניות ממשלתית. לארגון Human Rights Watch ידוע על מקרה אחד בלבד (שלא היו מעורבים בו עיתונאים) שבגיניו עמדו לדין אנשי שירות ביטחון של הרשות הפלשתינית על מעצר שרירותי או על התעללות בעצירים, ואפילו במקרה זה זיכה בית דין צבאי של הרשות את כל הנאשמים מאשמת עינויו של גבר למוות בחודש יוני 2009. כמו כן, הרשות הפלשתינית לא ביצעה רפורמות משמעותיות וארוכות טווח כלשהן, כמו להכפיף את מנגנון הביטחון המסכל, את שירות המודיעין הכללי ושירותי

ביטחון אחרים לשיפוטם של בתי דין אזרחיים; לדרוש מכל כוחות הביטחון למסור לעצורים את סיבת מעצרם בעת מעצרם; לוודא כי העצורים יובאו במהרה בפני שופט המוסמך להורות על שחרורם; ולפצות אנשים שנעצרו באורח שרירותי.

במקרים של מעצר וכליאה, שירותי הביטחון פעלו בדרך כלל מכוח צווי מעצר המונפקים על-ידי מערכת השיפוט הצבאית של הרשות הפלשתינית, ובכלל זה צווי מעצר שבתי דין צבאיים מנפיקים נגד אזרחים בניגוד להוראות חוק מפורשות הקבועות בספר החוקים הפלשתיני ובניגוד למספר רב של פסיקות שהוציא תחת ידו בית הדין הגבוה לצדק של הרשות הפלשתינית (מערכת השיפוט הצבאית הודיעה כי ב-16 בינואר 2011 תחדל להפעיל את סמכותה על אזרחים; נכון ל-17 במארס, שוחררו לפחות 25 אזרחים ממעצר צבאי, אך ארגון זכויות האדם הפלשתיני אל-חק איתר "עשרות מקרים" שבהם מנגנוני ביטחון המשיכו להחזיק אזרחים במעצר ובתי דין צבאיים פסקו את דינם של אזרחים). שירותי הביטחון נהנים משליטה נרחבת אפילו יותר על עיתונאים פלשתינאים מתוקף סמכותם לאפשר לעיתונאים לסקר אירועים מסוימים או למנוע זאת מהם על-סמך סקירת הפרופיל הפוליטי של כל עיתונאי; ארגונים בינלאומיים לא ממשלתיים מדווחים כי שירותי הביטחון השיבו ריקם את פניהם של עשרות עיתונאים שהם העריכו כבעלי נטייה אסלאמיסטית.

ארה"ב ואירופה הן המקור לנתח משמעותי מתקציבה של הרשות, ובכלל זה לתקציב המשכורות של שירותי הביטחון. מרבית המימון מארה"ב ומאירופה לשירותי הביטחון הפלשתיניים שדווח עליו בפומבי מועבר לתמיכה בכוחות הביטחון הלאומי ובמשטרה האזרחית של הרשות, ואילו רוב מעשי ההתעללות מבוצעים על-ידי גופי ביטחון אחרים של הרשות. לפי דיווחים של מומחי ביטחון ועל יסוד מסמכים שהודלפו, ארה"ב ובריטניה מימנו במישרין גם את מנגנון הביטחון המסכל ואת שירות המודיעין הכללי, האחראים למרבית המקרים של מעצר שירותי או עינויים שדווח עליהם. לארגון Human Rights Watch לא ידוע על כל מקרה שבו תורם זר התנה את הגשת הסיוע בכך שהרשות הפלשתינית תמצה את הדין עם שירותי ביטחון פוגעניים אלה.

הדו"ח מתייחס גם לכמה מקרים שבהם עיתונאים הן בגדה המערבית והן ברצועת עזה הותקפו בידי צה"ל. הפרות המבוצעות בידי כוחות ישראליים ייסקרו בדיווחים נפרדים בעתיד.

רקע

בשנת 2009 תיעדו פעילים פלשתיניים ואחרים למען זכויות האדם עלייה במספר התקריות שבהן כוחות ביטחון פלשתיניים הטרידו עיתונאים, הן בגדה המערבית הנשלטת בידי הרשות הפלשתינית והן ברצועת עזה הנשלטת בידי חמאס. בדו"ח המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, ארגון לא ממשלתי שבסיסו בגדה המערבית, נזכרו 76 הפרות שבהן הרשויות בגדה המערבית או ברצועת עזה עצרו עיתונאים באורח שרירותי, תקפו אותם, מנעו מהם באורח שרירותי לסקר אירועים מסוימים והרסו או חרמו את ציודם.¹ הנציבות העצמאית לזכויות האדם, שהיא סוכנות פלשתינית רשמית לפיקוח על זכויות האדם שהוקמה בשנת 1993, דיווחה כי נכון לסוף שנת 2009 הוחזקו 35 עיתונאים פלשתינאים במתקני מעצר של הרשות הפלשתינית או של חמאס. הנציבות ציינה כי חלה "עלייה חסרת תקדים" במקרי ההכאה, המעצר השרירותי וההפרות האחרות של זכויות האדם של עיתונאים בידי רשויות פלשתיניות.²

בשנת 2010 נמשכה המגמה השלילית של פגיעה בעיתונאים בידי כוחות ביטחון פלשתיניים. בדו"ח השנתי של המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת לשנת 2010 נמסר כי בשנה זו חלה עלייה של 45% לעומת השנה הקודמת באירועי התקיפה הגופנית, המעצר, הכליאה, ההחרמה השרירותית של ציוד ובהפרות אחרות של זכויות העיתונאים. הדו"ח מנה 79 מקרים מתועדים של הפרות שבוצעו בידי הרשות הפלשתינית ובידי חמאס ו-139 שביצעו כוחות ישראלים.³ הוועדה העצמאית שהרשות הפלשתינית הקימה כדי שתדווח על האופן שבו היא מיישמת את המלצות ועדת האו"ם לבדיקת העובדות בנוגע לעימות ברצועת עזה מצאה בחודש אוגוסט 2010 כי הן שירותי הביטחון של הרשות הפלשתינית והן אלה של חמאס אחראים לפגיעה בעיתונאים, והמליצה כי גופים אלה "יחדלו להעמיד לדין, לעצור ולחקור עיתונאים על סמך [...] מקצועם".⁴

מאז השתלטות חמאס על רצועת עזה בחודש יוני 2007 מרבית הפגיעות בעיתונאים, הן בגדה המערבית והן ברצועה, בוצעו על רקע המתרחשות שבין הרשות הפלשתינית לבין חמאס. הן חמאס בעזה והן הרשות בגדה סגרו עיתונים ותחנות טלוויזיה. זמן קצר לאחר שחמאס השתלט על רצועת עזה בשנת 2007 סגרה הרשות הפלשתינית את השבועון א-ריסאלה, את היומון אל-פלסטין ואת תחנת הטלוויזיה אל-אקצא התומכים בחמאס.⁵ בשנת 2009 הרשות אף סגרה לזמן קצר את משרדי רשת אל-ג'זירה (באנגלית ובערבית) בגדה המערבית לאחר שפרשן האשים באחת מהתכניות המשודרות ברשת

¹ המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, דו"ח שנתי (2009) על הפרת חופש התקשורת בשטחים הפלשתיניים הכבושים, "Graphics", זמין בכתובת <http://www.madacenter.org/madaeng/index.php?view=article&id=219>, כניסה לאתר ב-20 באוקטובר 2010.

² הנציבות העצמאית לזכויות האדם, מצב זכויות האדם בפלשתיין, דו"ח שנתי מס' 15 (2009), ע' 136-154, <http://www.ichr.ps/pdfs/ICHR%20Report15%20-%20Final.pdf>, כניסה לאתר ב-27 בספטמבר 2010.

³ המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, דו"ח שנתי (2010), זמין בכתובת <http://www.madacenter.org/>. ארגון Human Rights Watch אף ריכז מידע לגבי שנת 2010 מתוך הדוחות החודשיים של המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת הזמינים בכתובת <http://www.madacenter.org>.

⁴ "תקציר מנהלים", ועדת חקירה פלשתינית עצמאית לעניין דו"ח גולדסטון, פס' 83, <http://www.alhaq.org/pdfs/Executive%20Summary%20-%20-%20Unofficial%20English%20Translation.pdf>, כניסה לאתר ב-15 באוקטובר 2010.

⁵ הוועד להגנה על עיתונאים, "הוועד להגנה על עיתונאים מגנה את הרשעתו של עיתונאי בגדה המערבית", 30 ביולי 2010, <http://cpj.org/2010/07/cpj-condemns-journalists-conviction-in-west-bank.php>, כניסה לאתר ב-10 בדצמבר 2010.

זו גורמים ברשות הפלשתינית במעורבות בגרימת מותו של יאסר ערפאת.⁶ יזיד סאיר, אקדמאי המתמחה בסוגיות ביטחון פלשתיניות ואשר השתתף בעבר במשא ומתן עם ישראל מטעם הרשות הפלשתינית ציין כי ממשלתו של אסמאעיל הנייה בעזה "מנעה לעתים את הפצת היומונים אל-איאם, אל-חיאית אל-ג'דידה ואל-קודס מהגדה המערבית וממזרח ירושלים כאשר היא התנגדה לתכנים ספציפיים". ישראל אסרה על הכנסת העיתונים הללו לרצועת עזה באמצע שנת 2009.⁷ בשנת 2010 ביטלה ישראל את האיסור, אך אז גורמים רשמיים בחמאס אסרו על הכנסת העיתונים במסוף הגבול.⁸ על-פי דיווחים, צה"ל תקף, עצר באורח שרירותי והטרדי בדרכים אחרות עיתונאים פלשתינאים העובדים בכלי תקשורת מקומיים ובינלאומיים בשטחים הכבושים בהזדמנויות רבות מאז שנת 2009. בשנת 2009 דיווח המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת על 79 הפרות כאלה מצד כוחות ישראלים בשטחים הכבושים.⁹ בשנת 2010 עלה המספר ל-139.¹⁰

הגדה המערבית

הטרדת עיתונאים בידי שירותי הביטחון של הרשות הפלשתינית יצרה בגדה המערבית "תופעה של צנזורה עצמית", כך הגדיר זאת מוסא רימאוי, מנהל המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, ארגון לא ממשלתי שבסיסו ברמאללה.¹¹ כמעט כל העיתונאים הפלשתינאים שהתראיינו לדו"ח זה סיפרו לארגון Human Rights Watch כי הם שותפים להערכה זו. עיתונאים מצנזרים את עצמם באמצעות הימנעות מסיקורם של תחומים מסוימים, לטענתם, מחשש שמא גורמים ברשות הפלשתינית ימנעו מהם גישה לגורמים או למתקנים ברשות.¹² עיתונאים אחרים סיפרו לארגון

⁶ Human Rights Watch, "הרשות הפלשתינית: הסירו את החרם מעל אל-ג'זירה", 17 ביולי 2009, <http://www.hrw.org/he/news/2009/07/17-0>.

⁷ Yezid Sayigh, Hamas Rule in Gaza: Three Years On, March 2010, p. 4, Brandeis University Crown Center for Middle East Studies Middle East Brief No. 41.

⁸ המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, דו"ח שנתי (2010), ע' 14.

⁹ המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, דו"ח שנתי (2009) על הפרת חופש התקשורת בשטחים הפלשתיניים הכבושים, "Graphics", זמין בכתובת <http://www.madacenter.org/madaeng/index.php?view=article&id=219>, כניסה לאתר ב-20 באוקטובר 2010.

¹⁰ כך למשל, בחודש אוקטובר 2010 עצרו כוחות ישראליים במחוז חברון את ראד א-שריף, מגיש התכנית "מנבר אל-חורייה", וכן את מאמון וזון, צלם ריטרס, ואת חאזם בדר, צלם אי-פי. בשכונת סילואן שבמזרח ירושלים, כוחות ישראליים תקפו לכאורה את כתב ערוץ הטלוויזיה הפלשתיני הציבורי נאדר בייברס בשני מקרים נפרדים, וכן את מחמוד עליאן, צלם של עיתון אל-קודס, ואת צלם "פאל-מדיה" חמזה נעאג'. עם העיתונאים הנוספים שהותקפו לכאורה בידי כוחות ישראליים נמנים הארון עמאירה, כתב הטלוויזיה הפלסטינית הציבורית, ועבאס מומני, צלם אי-פי. המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, "הפרת חירויות התקשורת בשטחים הפלשתיניים הכבושים במהלך אוקטובר 2010", 5 בנובמבר 2010, <http://www.madacenter.org/madaeng/index.php?view=article&id=281>, כניסה לאתר ב-10 בנובמבר 2010. בחודשים שקדמו לכך תועדו מספרים דומים של מקרי פגיעה לכאורה בעיתונאים בידי כוחות ביטחון ישראליים. כך למשל, בחודש אפריל 2010 תועדו אירועים אלה: ב-6 באפריל ירו כוחות ישראליים על קבוצה של עיתונאים שסיקרו הפגנה לא אלימה בשכונת אל-עטאטרה שבבית לאהיה, בצפון רצועת עזה; ב-9 באפריל הכו כוחות ישראליים את הצלם מחפוז אבו תורכ בשעה שסיקר התנגשויות במזרח ירושלים; ב-10 באפריל כוחות ישראליים עצרו כתב וצלם של אי-פי בשם חאזם בדר בכפר בית ספא הסמוך לחברון; ב-23 באפריל ירו כוחות ישראליים כדור מצופה גומי ברגלו של הצלם עבאס מומני בשעה שהוא סיקר הפגנה בבילעין; באותו יום עצרו כוחות ישראליים כתב של אל-חיאית אל-ג'דידה בשם מוהיב אל-ברר'ות', אף הוא בשעה שסיקר את ההפגנה בבילעין; כוחות ישראליים עצרו את צלם אי-פי נאג'ח השלמון בשעה שסיקר התנגשויות בין צה"ל לבין פלשתינאים בבית אומר הסמוכה לחברון סביב הפקעת קרקע על-ידי ישראל. המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, "הפרת חירויות התקשורת נמשכה בחודש אפריל", <http://www.madacenter.org/madaeng/index.php?view=article&id=225>, כניסה לאתר ב-10 בנובמבר 2010.

¹¹ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם מוסא רימאוי, רמאללה, 20 באפריל 2010.

¹² ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם מ', רמאללה, 19 באפריל 2010; ריאיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם ה', חברון, 4 במאי 2010.

Human Rights Watch כי נמנעו מפרסום מידע שהגיע לידיהם מפחד שיימנע מהם לסקר אירועים, שיוטרו או אפילו שיעצרו ויהיו נתונים להתעללות גופנית.¹³

לעיתונאים פלשתינאים, בדומה לתושבים פלשתינאים אחרים בגדה המערבית, אין אפשרות לזכות בטיפול יעיל בהפרות ששירותי הביטחון של הרשות הפלשתינית מבצעים כלפיהם. עם ארגוני החברה האזרחית הפועלים לקידום חופש הביטוי נמנים ארגונים לזכויות האדם ואיגוד העיתונות הפלשתיני, שהוקם בשנת 1978 ואשר פועל להגנה על עיתונאים מפני פגיעה מצד הרשויות הפלשתיניות והישראליות וכדי להבטיח שיזכו ליחס הוגן מצד מעסיקיהם.¹⁴ האיגוד לא נהנה ממעמד חוקי שיאפשר לו לעקוב אחר מקרים שגופי הרשות הפלשתינית פגעו בהם בעיתונאים, אך לדברי חבר הנהלת האיגוד נבהאן ח'רישי, האיגוד "חתם על מזכר הבנות עם המשטרה לגבי זכויות העיתונאים". כמו כן, האיגוד מחה על הטרדת עיתונאים. כך למשל, בראשית חודש אוקטובר עצרו אנשי שירות המודיעין הכללי בבית לחם את העיתונאי ממדוח אל-חמאמרה לאחר שמתמש פייסבוק "תייג" את שמו של אל-חמאמרה בדף פייסבוק שביקר במשתמע את נשיא הרשות הפלשתינית מחמוד עבאס (אבו מאזן) באמצעות הצגת תמונתו של עבאס לצד תמונת דמות של מרגל בצרפת בתקופת השלטון הקולוניאלי באלג'יריה, מתוך סדרת הטלוויזיה "באב אל-חארה". לדברי ח'רישי, "הרשות הפלשתינית האשימה את אל-חמאמרה ב'ביזוי מנהיג פוליטי', והאיגוד הפגין מול משרדי שירות המודיעין הכללי בבית לחם לאות תמיכה", אף כי חברים רבים, ובהם ח'רישי, סברו כי דף הפייסבוק האמור סר טעם.¹⁵ ח'רישי אמר לארגון Human Rights Watch כי החברות באיגוד פתוחה לכל עיתונאי ועיתונאית העובדים בחברה רשומה או יכולים להוכיח כי הם עוסקים בעיתונות באופן עצמאי. בחודש אוקטובר האריך בית משפט בבית לחם את מעצרו של אל-חמאמרה.¹⁶

דיווחים על התגברות ההטרדות

הדיווחים על תקריות של הטרדה רשמית של עיתונאים בגדה המערבית בידי שירותי הביטחון של הרשות הפלשתינית הגיעו לשיא במהלך המתקפה הישראלית על רצועת עזה בדצמבר 2008 ובינואר 2009. שירותי הביטחון של הרשות הפלשתינית הפרו את זכויותיהם של עיתונאים שניסו לדווח על הפגנות של תושבי הגדה המערבית, שחלקן התקיימו ככל הנראה במענה לקריאות של חמאס ברצועת עזה, ואשר נועדו להביע זעם על המתקפה הישראלית ולתמוך בתושבי הרצועה. בחודש ינואר 2009 תיעדה הנציבות העצמאית לזכויות האדם תשע תקריות קשות שבהן מנגנוני ביטחון פלשתיניים תקפו ועצרו עיתונאים, החרים את ציודם או מנעו מהם לסקר את ההפגנות הללו.¹⁷ ב-2 בינואר למשל

¹³ ריאיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם ה', חברון, 4 במאי 2010.

¹⁴ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם נבהאן ח'רישי, עיתונאי וחבר הנהלת איגוד העיתונות, רמאללה, 14 באוקטובר 2010.

¹⁵ שם.

¹⁶ המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, "הפרת חירויות התקשורת בשטחים הפלשתיניים הכבושים במהלך אוקטובר 2010", 5 בנובמבר 2010.

¹⁷ ב-2 בינואר מנעו שוטרים ואנשי ביטחון אחרים מעיתונאים לסקר הפגנה שארגן חמאס והתנגשויות עם המשטרה בחברון; אנשי ביטחון תקפו עיתונאים שניסו לסקר הפגנה אחרת ברמאללה, ובהם אבו שתייה. ב-8 בינואר איש ביטחון פלשתיני לתקוף את הכתב נג'יב פרג' לאחר שעיתונאי אל-קודס פרסם תמונות שצילם בהפגנה בבית לחם. ב-9 בינואר, אנשי מנגנוני הביטחון הפלשתיניים, ובהם מנגנון הביטחון המסכל, שירות הביטחון הלאומי, שירות המודיעין הכללי, המודיעין הצבאי והמשטרה, הפריעו ברמאללה לקיום הפגנת תמיכה בתושבי עזה, ירו גז מדמיע, הכו ועצרו מפגינים שהניפו דגלי חמאס, מנעו מעיתונאים לצלם את ההפגנה, החרים מצלמות, מחקו סרטים ותמונות ממצלמות, ותקפו אזרחים שצילמו תמונות. ב-18 בינואר זימן מנגנון הביטחון המסכל בחברון את העיתונאי ח'אלד מוחמד אל-עמאירה והחזיק אותו במעצר במשך שלושה ימים לאחר שביקר את הרשות הפלשתינית בריאיון שהעניק לערוץ הטלוויזיה בלוויין "אל-קודס" במהלך המתקפה הישראלית על עזה. ב-24 בינואר עצרו אנשי מנגנון הביטחון המסכל את כתב תחנת הטלוויזיה בלוויין "אל-קודס" בשכם סאמר ח'וורה והחזיקו אותו

תקפו אנשי ביטחון את מג'די מוחמד סלימאן אבו שת'יה, עיתונאי שדיווח על הדיכוי האלים של הפגנה ברמאללה, ו"הותירו אותו עם שברים בעצמות האף".¹⁸ ב-26 בינואר עצר מנגנון הביטחון המסכל את עיסאם א-רימאוו, כתב של אי-פי וצלם של סוכנות הידיעות הפלשתינית, והכריחו אותו לכאורה לעמוד בתנחות לחץ מכאיבות (שיטת עינוי המוכרת בשמה הערבי "שבח") למשך פרקי זמן ממושכים במהלך מעצרו וחקירתו בעיירה ביתוניא הסמוכה לרמאללה עד שחרורו ב-10 בפברואר.¹⁹

לאחר חודש ינואר 2009 חלה ירידה במספר התקריות, אך לדברי הנציבות העצמאית לזכויות האדם, מנגנוני הביטחון של הרשות הפלשתינית הוסיפו לעצור ולכלוא עיתונאים שלא כחוק.²⁰ כך למשל, ב-18 במאי עצר מנגנון הביטחון המסכל את העיתונאי אוסייד עבד אל-מג'יד אל-עמארנה, תושב מחנה הפליטים א-דוהייסה שמדרום לבית לחם בשל עבודתו בערוץ הטלוויזיה בלוויין "אל-אקצא", המשדר מרצועת עזה. היה זה מעצרו השביעי של אל-עמארנה בתוך שנה.²¹ בדו"ח השנתי של הנציבות העצמאית לזכויות האדם לשנת 2009 הודגשו 23 מקרים – מתוך מספר שלא צוין – שבהם גבתה הנציבות תצהירים מעיתונאים שטענו כי כוחות הביטחון בגדה המערבית עצרו אותם באורח שרירותי.²²

בשנת 2010 לא אירע אמנם אף אירוע בודד שהוביל למספר רב כל כך של תלונות על הפרות בדומה למה שהתרחש סביב המתקפה הישראלית על רצועת עזה בסוף 2008 ותחילת 2009, אך ארגונים לזכויות האדם דיווחו על תקריות רבות אחרות של מעצר שרירותי של עיתונאים או תקיפתם בידי מנגנוני הביטחון של הרשות הפלשתינית.²³ דווח כי מרבית התקריות נגעו לגופי המודיעין של הרשות הפלשתינית (מנגנון הביטחון המסכל ושירות המודיעין הכללי), אך לפחות תקרית אחת נגעה לכאורה לחברים בכוחות הביטחון הלאומי, המאומנים ומצוידים על-ידי ארה"ב, ואשר ב-29 במארס מנעו מעיתונאים לסקר הפגנה שנערכה בבית לחם נגד הכיבוש הישראלי ואורגנה על-ידי מפלגות

במעצר בבית הסוהר ג'ניד שבמפקדת מנגנון הביטחון המסכל בשכם. ב-26 בינואר עצרו אנשי מנגנון הביטחון המסכל ברמאללה את כתב אי-פי עיסאם סעיד אל-אסמר והחזיקו אותו במעצר. באותו יום זימנו אנשי המודיעין הצבאי בשכם את כתב ערוץ הטלוויזיה בלוויין "אל-אקצא" אחמד עטא מוחמד ביכאוו ועצרו אותו; ומנגנון הביטחון המסכל עצר את עיסאם א-רימאוו. הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דוחות חודשיים על הפרת זכויות האדם", ינואר 2009, ע' 7, 9; ופברואר 2009, ע' 5.

¹⁸ הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", ינואר 2009, ע' 7.

¹⁹ הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", פברואר 2009, ע' 5.

²⁰ כך למשל, מנגנון הביטחון המסכל המשיך להחזיק במעצר את פריד חאמד, עורך בעיתון אל-אייאם. חאמד נעצר בחודש יולי 2008 ונשלח לחופשי בחודש אוקטובר לאחר שבית הדין הגבוה לצדק הורה לשחררו, אלא שהוא נעצר שוב מיד לאחר שחרורו. הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", פברואר 2009, ע' 6. חאמד שוחרר מאז. שיחת טלפון שקיים ארגון Human Rights Watch עם הנציבות העצמאית לזכויות האדם, 12 ביולי 2010.

²¹ הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", מאי 2009, ע' 5.

²² הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח שנתי (2009)", ע' 137-139. מקרה נוסף נגע לחיפוש לא מוצדק שנערך בביתו של העיתונאי אחמד סולימאן בג'נין. שם, ע' 143.

²³ כך למשל, המרכז הפלשטיני לפיתוח ולחירויות התקשורת דיווח כי ב-10 באפריל זימן מנגנון הביטחון המסכל את כתב משרד העיתונות "א-נאג'ח" סמיד דוויכאת למפקדת המנגנון בשכם ועצר אותו עד ה-2 במאי. לפי המרכז הפלשטיני לזכויות האדם, ביום ראשון, ה-26 באפריל, בסביבות השעה 2:00 לפנות בוקר, עצר מנגנון הביטחון המסכל את הסופר וליד אבראהים אל-הודאלי, בן 50, מביתו בשכונת א-טירה שברמאללה לאחר שאנשיו ערכו חיפוש בביתו והחרימו את מחשבו האישי. אנשי מנגנון הביטחון המסכל העבירו את אל-הודאלי למפקדת המנגנון, חקרו אותו על קשריו הפוליטיים במשך שעה, והחזירו אותו לביתו. אל-הודאלי דיווח כי מחשבו לא הושב אליו. המרכז הפלשטיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, "הפרת חירויות התקשורת נמשכה בחודש אפריל", <http://www.madacenter.org/madaeng/index.php?view=article&id=225>, כניסה לאתר ב-21 במאי 2010; המרכז הפלשטיני לזכויות האדם, "המרכז הפלשטיני לזכויות האדם מגנה את מדיניות ההגבלות שהוטלו על סופרים ועיתונאים בגדה המערבית", 28 באפריל 2010, http://www.pchrgaza.org/portal/en/index.php?option=com_content&view=article&id=6609, כניסה לאתר ב-20 במאי 2010.

פלשתיניות שונות, והכו באלות שלושה צלמים, מוחמד אבו ר'נייה (רויטרס), איאד חמד (איי-פי) ולואי סבאנה (סוכנות הידיעות "מען").²⁴

תפקידם של כוחות הביטחון הפלשתיניים

ארגון Human Rights Watch אינו יכול להצביע על הוראות שגורמים ברשות הפלשתינית נתנו לפגוע בעיתונאים. עם זאת, הרשות הפלשתינית אפשרה לשירותי הביטחון שלה לבצע פגיעות אלה ולמעשה ליהנות לאחר מכן מחסינות.²⁵ על-פי מנהל המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, בייחוד לאחר השתלטות חמאס על רצועת עזה בחודש יוני 2007 "קצינים בגופי הביטחון החלו לפעול נגד כמה עיתונאים וסוכנויות חדשות, ופעמים רבות ראינו תקיפה של עיתונאים ללא הוראות מהפיקוד העליון".²⁶ לארגון Human Rights Watch ידוע רק על מקרה אחד שאנשי ביטחון עמדו בו לדין פלילי במערכת המשפט הפלשתינית על פגיעה בעצירים; בית דין צבאי זיכה את כל חמשת הנאשמים בחודש יולי 2010.²⁷ בשנת 2009 טענה הרשות הפלשתינית כי ננקטו צעדים משמעותיים נגד 43 אנשי ביטחון בשל האשמות על עינויים, ובכלל זה בעניין מוות במשמורת שנגרם לכאורה מעינויים של שלושה גברים בשנה ההיא, אך הרשות לא פרסמה את שמותיהם ואף לא פרטים על הצעדים המשמעותיים שננקטו נגד אנשי הביטחון, ולכן לא עלה בידי ארגון Human Rights Watch לאמת את הטענה.²⁸

המבנה הבסיסי של כוחות הביטחון ברשות הפלשתינית עוצב על יסוד הסכמי השלום בין ישראל לבין אש"ף בשנות התשעים; כמה מהמנגנונים הללו הוקמו באורח חד-צדדי בידי הרשות הפלשתינית או במסגרת רפורמות מאוחרות יותר שנערכו בה.²⁹ בשנת 2005 ארגן נשיא הרשות הפלשתינית מחמוד עבאס מחדש את שירותי הביטחון לשישה כוחות עיקריים.³⁰ מנגנון הביטחון המסכל, שסדר הכוחות שלו מונה 4,000 איש, אחראי ללחימה בטרור מבית ולפיקוח על קבוצות אופוזיציה, והוא כפוף לסמכותו של שר הפנים, הכפוף בתורו לראש הממשלה סלאם פיאד. שירות המודיעין הכללי, המונה גם הוא 4,000 איש, חופף במידה רבה למנגנון הביטחון המסכל אך כפוף במישרין לסמכותו של הנשיא

²⁴ הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", מארס 2010, ע' 6.

²⁵ לפי סעיף 39 לחוק היסוד הפלשתיני, הנשיא הוא המפקד העליון של כל כוחות הביטחון הפלשתיניים.

²⁶ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם מוסא רימאוו, רמאללה, 20 באפריל 2010.

²⁷ הנאשמים היו אנשי משרד שירות המודיעין הכללי בחברון, והם הואשמו בעינוי למוות של האח הרפואי בן ה-33 הי"ת עמר שנמנה עם תומכי חמאס. ראיונות שערך ארגון Human Rights Watch עם צוות הנציבות העצמאית לזכויות האדם, רמאללה; תגובת הרשות הפלשתינית למוותו של עמר תיבחן בדו"ח ממשמש ובא של הנציבות.

²⁸ מחלקת המדינה של ארה"ב, "דו"ח זכויות האדם לשנת 2009: ישראל והשטחים הכבושים", <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/nea/136070.htm>, כניסה לאתר ב-27 בספטמבר 2010.

²⁹ מכוח נספח I להסכם בדבר רצועת עזה ויריחו משנת 1994 הוקמה מנהלה לכוח המשטרה הפלשתיני. ארגונים אלה כללו את המשטרה האזרחית, הביטחון הציבורי, המודיעין, שירותי החירום וההצלה (ההגנה האזרחית) ומשטרת החופים. נספח I להסכם הביניים הישראלי-פלשתיני משנת 1995, שהחליף את ההסכם הקודם, אישר את תפקידה של המשטרה הפלשתינית ואפשר את הקמתם של מנגנון הביטחון המסכל ושל שירותי הביטחון הנשיאותיים. בשלהי שנות התשעים הוסיף הנשיא יאסר ערפאת את שירותי הביטחון המיוחדים ואת הכוחות המיוחדים, שלא נכללו בהסכמים עם ישראל. עם ארגונים אלה נמנו המשטרה האזרחית, ההגנה האזרחית, המשטרה הימית, המשטרה האווירית, הקישור הצבאי, המודיעין הצבאי, הביטחון הנשיאותי (כוח 17), המודיעין הכללי, הביטחון המסכל והכוחות המיוחדים. בשנת 2002 הכריז הנשיא ערפאת על רפורמות שבמסגרתן הוקמה המועצה העליונה לביטחון לאומי ואוחדו המשטרה האזרחית, הביטחון המסכל וההגנה האזרחית בכפוף לסמכותו של משרד הפנים. צו נשיאותי מס' 12 לשנת 2002 בעניין סיפוח המשטרה, הביטחון המסכל וההגנה האזרחית למשרד הפנים. בסך הכול, בין השנים 1994 ו-2004 פעלו ברשות הפלשתינית 17 גופי ביטחון. Crisis Group, *Squaring the Circle*, p. 2.

³⁰ "חוק השירות בכוחות הביטחון הפלשתיניים מס' 8 לשנת 2005 וצו נשיאותי בדבר איחוד כוחות ביטחון", 14 באפריל 2005. התיאור נסמך על ראיונות שערך ארגון Human Rights Watch עם יאסר עלאוונה ועם סלאח מוסא, רמאללה, 22 באוגוסט 2010 וכן על 2-3. Crisis Group, *Squaring the Circle*, pp. 2-3.

מחמוד עבאס. כוחות הביטחון הלאומי הם גוף חמוש רב עצמה המונה 7,000 חברים המאומנים ומצוידים על-ידי ארה"ב ואשר כפוף לסמכותו של ראש הממשלה סלאם פיאד.³¹ כוחות הביטחון הלאומי מונים באופן רשמי את המודיעין הצבאי, שאלפיים החברים בו מופקדים על מתן מענה לאיומים על הרשות הפלשתינית מתוך מערכת הביטחון, ואת המשמר הנשיאותי, המונה 2,500 חברים ואשר מאבטח בעלי תפקידים ומתקני תשתית חשובים ברשות הפלשתינית, אך שירותי ביטחון אלה פועלים בפועל כגופים נפרדים. המשטרה האזרחית הפלשתינית, שסדר הכוחות שלה עומד על 8,000, נתמכת בידי תכנית אירופית המכונה "EUPOL COPPS", ואחראית על שיטור פנימי יומיומי ועל מניעת הפשיעה.³²

שירותי הביטחון של הרשות הפלשתינית הנושאים בעיקר האחריות להטרדת עיתונאים במקרים שארגון Human Rights Watch חקר בגדה המערבית הם מנגנון הביטחון המסכל ושירות המודיעין הכללי. על-פי החוק הפלשתיני, למנגנון הביטחון המסכל לא הייתה סמכות לבצע מעצרים או להפעיל מתקני מעצר עד ל-20 בנובמבר 2007. ביום זה פרסם הנשיא עבאס צו שהעניק למנגנון את הסמכויות הללו. על-פי סעיף 8 לצו, הביטחון המסכל חייב לכבד את הזכויות המעוגנות "בחוקים הפלשתיניים ובהסכמים ובאמנות הבינלאומיים". עם זאת, הצו גם מגביל את שקיפות המנגנון באלו המילים: "המידע, הפעולות והמסמכים הנוגעים לעבודת הביטחון המסכל יהיו סודיים ואסור לחשוף אותם בפני איש".³³ בשנת 2005 חוקקה הרשות הפלשתינית את חוק המודיעין הכללי מס' 17 במטרה "להסדיר טוב יותר סוכנות אנרכית במיוחד", אך החוק "לא סייע בתיחום" סמכויות השיפוט של שירות המודיעין הכללי.³⁴

ארגונים פלשתיניים לזכויות האדם מצביעים על כך ששירותי הביטחון פועלים באופן כמעט עצמאי מבתי המשפט האזרחיים של הרשות הפלשתינית, שפסקו שוב ושוב נגד שירותי הביטחון במקרים של מעצר שרירותי ופגיעות אחרות. כך למשל, בחודש נובמבר 2010 זיהתה הנציבות העצמאית לזכויות האדם 44 מקרים שרשויות צבאיות המשיכו להחזיק בהם במעצר אנשים שמערכת המשפט האזרחית הורתה על שחרורם.³⁵ שירותי הביטחון עוצרים לעתים מזומנות אזרחים, ובהם עיתונאים, על סמך צווים שהוצאו שלא כחוק על-ידי מערכת השיפוט הצבאית של הרשות הפלשתינית. בתי הדין הצבאיים נוטלים לידיהם סמכות על סמך דיני העונשין המהפכניים של אש"ף משנת 1979, בניגוד לסעיף מפורש בחוק היסוד הפלשתיני שהחליף אותם (סעיף 101(2)) ובניגוד לפסיקות של בית הדין הגבוה לצדק הפועל ברשות הפלשתינית, הקובעים כי סמכותם של בתי הדין הצבאיים אינה חורגת

³¹ המתאם הביטחוני מטעם ארה"ב, בשיתוף פעולה עם הלשכה לענייני סמים נרקוטיים ואכיפת החוק בזירה הבינלאומית של מחלקת המדינה בארה"ב, מספק תמיכה פיננסית וטכנית לכוחות הביטחון הלאומי ולמשמר הנשיאותי ברשות הפלשתינית, ובכלל זה חטיבת הכשרה באתיקה ובזכויות האדם. מאז כינון מוסד המתאם הביטחוני מטעם ארה"ב בחודש ינואר 2008, אומנו בחסותו (במחנות אימונים של 19 שבועות) וצוידו (בכלים לא קטלניים) חמישה גדודים בסגנון ז'נדרמריה של הביטחון הלאומי, שכל אחד מהם מונה כ-500 אנשים. חמישה גדודים נוספים נמצאים בשלבי תכנון. Crisis Group, *Squaring the Circle*, p. 11.

³² התכנית EUPOL COPPS היא כוח משימה בהובלת האיחוד האירופי המורכב מצוות של 53 עובדים בינלאומיים אשר מסייע מאז שנת 2006 לרשות הפלשתינית במאמציה לחזק את המשטרה האזרחית באמצעות מתן ייעוץ טכני ואימונים בתחומים כגון חקירות פליליות, ניהול זירת פשע, הסדר הציבורי, שיטור ציבורי, ניהול ופיקוח פנימי. התכנית EUPOL COPPS מספקת תמיכה לשלושה גופי פיקוח פנימי של המשטרה, ובהם לשכה לתלונות ולזכויות האדם. Crisis Group, *Squaring the Circle*, p. 13.

³³ Human Rights Watch, **מאבק פנימי: הפרות פלשתיניות ברצועת עזה ובגדה המערבית**, יולי 2008, "תקציר" ("Summary"), <http://www.hrw.org/he/node/62090/section/3>.

³⁴ Crisis Group, *Squaring the Circle*, p. 2.

³⁵ הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", נובמבר 2010, <http://ichr.ps/pdfs/ICHR%20Monthly%20Report%20-%20Nov%202010-%20Eng.pdf>, כניסה לאתר ב-19 בדצמבר 2010.

מעניינים צבאיים.³⁶ אנשי ביטחון ברשות הפלשתינית מוסיפים חטא על פשע כשהם נמנעים בקביעות מהצגת צווים בשעה שהם עוצרים אזרחים או עורכים עליהם חיפוש.³⁷

שירות המודיעין הכללי וראש מערכת השיפוט הצבאית הפלשתינית הצהירו כי החל ב-16 בינואר 2011 לא יוצאו עוד צווי מעצר צבאיים לאזרחים וכי אזרחים לא יעמדו עוד לדין בבתי דין צבאיים; כך על-פי ארגון זכויות האדם הפלשתיני אל-חק, שפעל למען שינוי זה.³⁸ הארגון דיווח כי נכון ל-17 במארס עלה בידו לוודא את שחרורם של 25 אזרחים שהוחזקו במעצר בידי שירותי המודיעין הכללי, אך מנגנון הביטחון המסכל הוסיף להחזיק במעצר "עשרות אזרחים", בתי דין צבאיים המשיכו לשפוט אזרחים שנעצרו לפני ה-16 בינואר, ומנגנון ביטחון שלישי, שירות המודיעין הצבאי, המשיך לקבל צווי מעצר נגד אזרחים.³⁹ אל-חק קרא לנשיא עבאס להוציא צו שידרוש מגופי הביטחון הפלשתיניים ומבתי הדין הצבאיים להפסיק להחיל את מרותם על אזרחים.

מאז שנת 2007 חלה עלייה במימון הישיר שסיפקו תורמים זרים למשרד הפנים של הרשות הפלשתינית, המזרים כספים למנגנוני הביטחון, אך על-פי דו"ח של קבוצת המשבר הבינלאומית, מנגנון הביטחון המסכל ר"במיוחד" שירות המודיעין הכללי מקבלים גם הם "תמיכה ישירה משמעותית מתורמים".⁴⁰ לדברי יזיד סאיר, סוכנות הביון המרכזית של ארה"ב (סי-אי-אי) וסוכנות הביון הבריטית (אס-אי-אס), אם כי זו האחרונה "באופן צנוע יותר", ממשיכות להעביר מימון למנגנון הביטחון המסכל, ובכלל זה סכומים שלא דווח עליהם למשרד הפנים של הרשות הפלשתינית.⁴¹ בין השנים 2007 ו-2010 העניקה ארה"ב לכוחות הביטחון של הרשות הפלשתינית סיוע בגובה של כ-392 מיליון דולר.⁴² מחלקת המדינה בארה"ב גם ביקשה 150 מיליון דולר עבור תכניותיה לשנת הכספים 2011. כוחות הביטחון הלאומי והמשטרה האזרחית הנתמכת על-ידי האיחוד האירופי אינם אחראים לפגיעות המתוארות בדו"ח זה, אף כי הנציבות העצמאית לזכויות האדם דיווחה על תקריות שכוחות הביטחון הלאומי תקפו בהן עיתונאים שניסו לסקר הפגנות.⁴³

³⁶ ר' אל-חק, "מכתב מאת אל-חק לראש הממשלה ד"ר סלאם פיאד בעניין חששות בתחום זכויות האדם בגדה המערבית", 6 בפברואר 2010, <http://www.alhaq.org/etemplate.php?id=504>, כניסה לאתר ב-27 בספטמבר 2010.

³⁷ סעיפים רבים בחוק ההליך הפלשתיני מס' 3 משנת 2001 מחייבים הוצאת צו מעצר.

³⁸ Human Rights Watch, "הרשות הפלשתינית: הצדק לא נעשה בנוגע למוות מעיוניים במשמורת", 16 בפברואר 2011, <http://www.hrw.org/he/news/2011/02/16-1>.

³⁹ עדכון בהודעת דואר אלקטרוני מאת שעוואן ג'בארין, מנכ"ל אל-חק, לארגון Human Rights Watch ואחרים, 17 במארס 2011, שמור בתיקי ארגון Human Rights Watch.

⁴⁰ Crisis Group, *Squaring the Circle*, p. 14.

⁴¹ יזיד סאיר, "לתקן חלון שבור": רפורמה במגזר הביטחון הפלשתיני, לבנון ותימן, אוקטובר 2009, Carnegie Endowment for Peace, ע' 23, 14-15, <http://carnegie-mec.org/publications/?fa=24051>, כניסה לאתר ב-27 בספטמבר 2010. לדברי סאיר, הסי-אי-אי השיקה תכנית סודית לאימונם ולצידום של מנגנון הביטחון המסכל ושירות המודיעין הכללי בשנת 1996, זמן קצר לאחר שהוקמו. סאיר הסתמך על "קציני מודיעין בכירים וגורמים תורמים רשמיים" שציינו כי דפוס זה נמשך גם לאחר שהתורמים החלו בשנת 2007 לתעל כסף רב יותר דרך משרד הפנים.

⁴² הסכום כלל 160 מיליון דולר עבור אימונים, בראש ובראשונה עבור כוח הביטחון הלאומי; 89 מיליון דולר לאספקת ציוד לא קטלני; 99 מיליון דולר לשיפוץ או בנייה של כמה ממתקני הרשות הפלשתינית; וכ-22 מיליון דולר לבניית יכולות של משרד הפנים. משרד מבקר המדינה של ארה"ב (GAO), *הרשות הפלשתינית: סיוע מארה"ב משמש לאימון וציוד כוחות ביטחון, אך התכנית צריכה למדוד את ההתקדמות ומתמודדת עם אילוצים לוגיסטיים*, 11 במאי 2010, <http://www.gao.gov/products/GAO-10-505>, כניסה לאתר ב-24 בספטמבר 2010.

⁴³ כך למשל, ב-9 בינואר 2009 נמנו אנשי כוחות הביטחון הלאומי עם אנשי הביטחון אשר "תקפו נציגי תקשורת" ואשר "מנעו מאזרחים להסריט" הפגנה נגד המתקפה הישראלית על רצועת עזה. הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", ינואר 2009, <http://www.ichr.ps/pdfs/eMRV-1-09.pdf>, כניסה לאתר ב-3 בדצמבר 2010. עוד דווח כי בחודש מארס 2010 עלבו אנשי כוחות הביטחון הלאומי בכמה עיתונאים, תקפו אותם "באמצעות הכאתם באלות" ומנעו מהם לסקר

ב-5 במאי 2010 חנך ראש ממשלת הרשות הפלשתינית סלאם פיאד פרס הצטיינות על דיווח עבור עיתונאים פלשתינאים, ואמר שהרשות הפלשתינית צריכה להשקיע מאמצים רבים יותר כדי להגן על עיתונאים כמו-גם כדי להבטיח את חופש העיתונות, אשר "אזרחים פלשתינאים זכאים ליהנות ממנו לפי החוק הפלשתיני".⁴⁴

רצועת עזה

ברצועת עזה, המשטרה וכוח ביטחון הפנים ("אל-אמן א-דאח'לי"), הכפופים למרותו של שר הפנים, אחראים למרבית הפגיעות לכאורה שתועדו בידי ארגונים למען זכויות האדם. חמאס הקים את כוח ביטחון הפנים בחודש ספטמבר 2007 כדי להיאבק בפשעים שהמניע לביצועם פוליטי, ועיצב את הכוח על-פי הדגם של מנגנון הביטחון המסכל של הרשות הפלשתינית. חמאס איש את הכוח בעיקר באנשים מגדודי עז א-דין אל-קסאם, כוח המיליציה של חמאס.⁴⁵ בשנת 2008 סגרו רשויות חמאס כמה כלי תקשורת, ובהם למשל את תחנת הרדיו "קול העם" שהופעלה בידי החזית העממית לשחרור פלסטין.⁴⁶

רשויות ממשלת חמאס ברצועת עזה הפרו גם הן את זכויות העיתונאים במהלך הסכסוך המזוין עם ישראל בחודשים דצמבר 2008 וינואר 2009, והמשיכו בכך דפוס דיכוי שארגון Human Rights Watch תיעד לאחר שחמאס עלה לשלטון בחודש יוני 2007.⁴⁷ בחודש אוגוסט 2009 סגרה סוכנות הידיעות העצמאית ראמתאן את משרדה בעזה בשל הטרדות חוזרות ונשנות מצד רשויות חמאס, ובייחוד בגלל תקרית שבה אנשי כוח ביטחון הפנים פרצו אל מטה הסוכנות כדי למנוע את קיומה של מסיבת עיתונאים (מאז המשרדים נפתחו מחדש).⁴⁸

הנציבות העצמאית לזכויות האדם תיעדה 13 תקריות נפרדות שהתרחשו בשנת 2009 ואשר ממשלת חמאס השתמשה בהן בדרכים שונות כדי לגרש עיתונאים, מנעה מעיתונאים לצאת את גבולות הרצועה, החרימה מעיתונאים תעודות זהות, החרימה והרסה ציוד ששימש עיתונאים או עצרה עיתונאים באופן שרירותי ותקפה אותם.⁴⁹ כך למשל, ב-10 באוקטובר תקפו שוטרים בח'אן יונס את

הפגנה במחוז בית לחם. הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דוחות חודשיים על הפרת זכויות האדם", מארס 2010, <http://www.ichr.ps/pdfs/eMRV-3-10.pdf>, כניסה לאתר ב-3 בדצמבר 2010.

⁴⁴ "פיאד משיק פרס תקשורת פלשתיני", סוכנות הידיעות מען, 5 במאי 2010, <http://www.maannnews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=282059>, כניסה לאתר ב-23 במאי 2010.

⁴⁵ כוחות הביטחון הנוספים ברצועת עזה כוללים את המשטרה האזרחית ואת כוח הביטחון הלאומי, האחראי לביטחון לאורך גבולות הרצועה ואשר חמאס רואה בו את צבאו. Human Rights Watch, **מאבק פנימי**, "ד" – עזה: פגיעה באנשי פתח" (IV. Gaza: "Abuses against Fatah").

⁴⁶ לבנון וייר, "חמאס סגר תחנת רדיו בעזה, לדברי גורם בתחנה", 2 באוגוסט 2008, <http://www.lebanonwire.com/o8o8MLN/o8o8o212AF.asp>, כניסה לאתר ב-20 באוגוסט 2010.

⁴⁷ Human Rights Watch, **מאבק פנימי**, "ד" – עזה: פגיעה באנשי פתח".

⁴⁸ סאעד בנורה, "בשל הפרות חוזרות ונשנות נגדה החליטה ראמתאן לסגור את משרדה בעזה", 12 בנובמבר 2009, מרכז המזרח התיכון הבינלאומי לתקשורת וסוכנויות ידיעות, http://www.imemc.org/index.php?obj_id=53&story_id=57097.

⁴⁹ ב-7 בינואר גירשה משטרת עזה את ואל עיסאם עבד אל-קאדר, כתב ערוץ הטלוויזיה בלוויין "אל-ערבייה", מהרצועה למצרים דרך מעבר רפיח, מבלי לספק לכך טעמים. הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", פברואר 2009, ע' 5. ב-18 במארס זימנו כוחות ביטחון הפנים את סח'ר מדחת אבו עוון, מזכ"ל איגוד העיתונאים הפלשתיני וכתב סוכנות הידיעות הצרפתית איי-אף-פי, חקרו אותו במתחם הממשלתי אבו ח'דרה בעיר עזה והחרימו ממנו את תעודת הזהות שלו ואת דרכונו. הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", מארס 2009, ע' 5. ב-19 באפריל מנעה משטרת הגבולות של חמאס במעבר רפיח שבגבול מצרים מהעיתונאי ח'אלד ג'מאל בלבלע, בן 33, לצאת להכשרה בקהיר, בטענה שהיה עליו להצטייד בהיתר משירותי ביטחון הפנים. ב-12 באוגוסט עצרה משטרת העיר את כתב ערוץ הלוויין "אל-איתיג'אה" מאזן אל-בילביסי ואת הצלם שלו, השמידה קלטת שהם צילמו, ומאוחר יותר שחררה אותם. הנציבות

איימן סלאמה, כתב בן 35 בערוץ הטלוויזיה בלוויין "אל-קודס", ופצעו אותו כה קשה עד שתושבים נאלצו לפנותו לקבלת טיפול בבית החולים נאסר.⁵⁰ לארגון Human Rights Watch לא ידוע על כל מענה רשמי שהתקבל לתלונה שסלאמה הגיש במשטרה על התקיפה. במקרים אחרים, ממשלת עזה מנעה מטעמים פוליטיים מעיתונאים לקיים פגישות או לערוך מסיבות עיתונאים.⁵¹

ארגונים לזכויות האדם דיווחו על תקריות דומות גם בשנת 2010, ובהן המקרה של נופוז אל-בכרי שיתואר להלן. לדברי המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, רשויות חמאס אחראיות ל-33 הפרות של זכויות עיתונאים בשנה ההיא.⁵²

הנציבות העצמאית לזכויות האדם דיווחה כי בחודש ינואר פרץ קצין בכוח ביטחון הפנים של חמאס לתוך ביתו של עמאר יאסר א-תלאווי, צלם ומפיק בערוץ הטלוויזיה בלוויין "אל-אקצא" בח'אן יונס, איים עליו, והחרים ממנו את מחשבו. לפי דיווח הנציבות, כאשר א-תלאווי ביקש להגיש תלונה על האירוע, שוטרים סירבו לקבל את תלונתו, עיכבו אותו למשך שעה, תקפו אותו, והכריחו אותו בטרם שוחרר לחתום על התחייבות ש"ישמור על הסדר".⁵³ בחודש פברואר עצרו רשויות חמאס את העיתונאי הבריטי פול מרטין למשך 25 ימים לאחר שנכנס לרצועת עזה כדי לנכוח במשפטו של לוחם מיליציה לשעבר שהוא ראיון במועד מוקדם יותר ואשר הואשם בשיתוף פעולה. מרטין נעצר על-פי הוראתו של תובע צבאי בעזה משום ש"ניסה לגייס מספר גדול של מתרגמים ונהגים לעבוד עבורו", אף כי טעם זה אינו מוגדר כעברה בחוק החל באזור. רשויות חמאס אסרו על מרטין במשך עשרה ימים לראות עורך דין, ובמשך כל ימי המעצר אסרו עליו לשוחח עם עורך דינו בפרטיות, ואיסורים אלה הפרו של זכותו להליך הוגן.⁵⁴ בחודש אוגוסט, שוטרים החרימו לכאורה בח'אן יונס ציוד מפתח אתר האינטרנט של אל-ג'זירה (Aljazeera.net), אחד ממוסא אבו פיאד, ותקפו אותו כך שנזקק לטיפול רפואי בבית החולים. לדברי הארגון "כתבים ללא גבולות", התקיפה בוצעה בשעה שהכתב הגיע לסקר

העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", אוגוסט 2009, ע' 5. ב-7 באוקטובר עצרו שוטרים את עאטף אבו סייף, חבר באיגוד הסופרים הכללי, ואסרו עליו לעזוב את רצועת עזה בשל השתייכותו לפתח. הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", אפריל 2009, ע' 7; וכן אוקטובר, ע' 4. ב-10 באוקטובר תקפה משטרת ח'אן יונס את כתב ערוץ הטלוויזיה בלוויין "אל-קודס" אימן מוחמד סלאמה בן ה-35 בשעה שעסק בעבודתו. סלאמה נפצע ונזקק לאשפוז. הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", אוקטובר 2009, ע' 4. במקרה נוסף שאירע ביום ההוא, ה-10 באוקטובר, רעול פנים תקף את איש עיתון "אל-איאם" פאז אבו עוון, בן 49, בשעה שניסה לסקר משמרת מחאה של בעלי חנויות שחנויותיהם נהרסו בידי עיריית עזה בקרבת אוניברסיטת אל-אקצא. שוטרים מתחנת משטרה סמוכה לא התערבו באירוע, ולדברי המועצה התוקף לא נעצר מעולם חרף כמה וכמה הבטחות שנשמעו מפי הרשויות. הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח שנתי (2009)", ע' 143-144. ב-1 בנובמבר עצרו שוטרים את סאמי פוודה בשל מאמרים ביקורתיים שפרסם על ממשלת עזה. ב-10 בנובמבר החרים כוח ביטחון הפנים את תעודת הזהות ואת מצלמתו של עיתונאי סוכנות "מען" חאתם סעדי עומר ברפיח בשעה שהסריט ניסיון של שיירת הפעילים הבינלאומיים "Miles of Smiles" ("מיילים של חיוכים") להכניס סיוע הומניטארי לרצועת עזה דרך מצרים. למחרת היום זימן כוח ביטחון הפנים את עומר, תשאל אותו על קשריו עם רמאללה, ואז שחרר אותו. הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", נובמבר 2009, ע' 5.

⁵⁰ הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח שנתי (2009)", ע' 143.

⁵¹ ב-10 בנובמבר פרצו אנשי ביטחון של עזה למשרדי סוכנות הידיעות "ראמתאן", החרימו קלטות וידיאו ומנעו מוועדת העבודה הלאומית לקיים במקום מסיבת עיתונאים שבה התכוונה הוועדה להודיע על ביטול אירוע לזכרו של יאסר ערפאת, בטענה שלא עלה בידיה להשיג לכך אישור. מועצת הביטחון של האו"ם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", נובמבר 2009, ע' 5. ב-9 בנובמבר משרד התקשורת הציבורית בעזה מנע מפדרציית העיתונאים הבינלאומית לערוך כנס – שבמסגרתו הייתה כוונה ליצור קשר וידיאו עם משתתפים ברמאללה – במסעדת "השורשים" שבעיר עזה, בטענה שלמארגנים לא היה אישור מתאים וכי הם לא תיאמו את האירוע עם משרד התקשורת הציבורית. הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", נובמבר 2009, ע' 5.

⁵² המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, "דו"ח שנתי (2010)", ע' 6.

⁵³ הנציבות העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", ינואר 2010, ע' 5.

⁵⁴ Human Rights Watch, "חמאס: מעצרו של עיתונאי הפר את כללי ההליך ההוגן", 11 במרץ 2010, <http://www.hrw.org/he/news/2010/03/12>.

קונצרט שהתקיים במתחם הספורט בח'אן יונס, ואשר כלל פסטיבל מוזיקה לילדים.⁵⁵ המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת מסר כי השוטרים תקפו את אבו פימד לעיני ילדיו בשעה שדיווח על אנשים מקרב באי הקונצרט שכעסו על הצפיפות הרבה באירוע.⁵⁶

נראה כי הפרת זכויות העיתונאים בידי רשויות חמאס נבעה במקרים רבים מחששות לגבי הלגיטימיות של חמאס אל מול הרשות הפלשתינית כרשות השלטונית החוקית. בחודש ינואר פרסם משרד המידע של ממשלת עזה הצהרה שהנחתה עיתונאים שלא לכנות את ממשלת חמאס "הממשלה המודחת" (מונח ששימש עיתונאים לצורך אזכורו של חמאס לאחר שהרשות הפלשתינית פיזרה את ממשלת האחדות של חמאס ופתח בשנת 2007). בהצהרה הוגדרו "הביטויים המדויקים" שעל עיתונאים להשתמש בהם, דוגמת "הממשלה הפלשתינית בעזה", הממשלה הפלשתינית של אסמאעיל הנייה או הממשלה בעזה.⁵⁷ במקרים שנדונו בדו"ח זה איימו רשויות חמאס על עיתונאים בהעמדה לדין על כך שלכאורה התמקדו בהפרות המבוצעות בעזה והזניחו את סיקור ההפרות שהרשות הפלשתינית מבצעת בגדה המערבית.

רשויות חמאס לא הכירו באופן רשמי בנוכחותו של איגוד העיתונות הפלשתיני בעיר עזה, ובחודש אוקטובר קציני ביטחון הפנים סגרו לזמן קצר את משרדו של הארגון ועיכבו את אחד החברים בו, סאמי אל-עג'רמי, במהלך דיון וידיאו שנערך עם חברים באיגוד בגדה המערבית על חוקי העזר של האיגוד.⁵⁸

⁵⁵ כתבים ללא גבולות, "המתיחות הפוליטית ממשיכה לגבות מחיר מעיתונאים בעזה ובגדה המערבית", 6 באוגוסט 2010, <http://en.rsfo.org/palestinian-territories-political-tension-continues-to-06-08-2010,38099.html>, כניסה לאתר ב-25 באוגוסט 2010.

⁵⁶ המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, "המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת מגנה את תקיפת העיתונאי פימד ואת החרמת המשדר מרדיו מזאג' אף-אם", 5 באוגוסט 2010, <http://www.madacenter.org/madaeng/index.php?view=article&id=261>, כניסה לאתר ב-14 במרץ 2011.

⁵⁷ פארס אכרם אל-ר'ול, "עיתונאי עזה נקלעו לוויכוח הלגיטימיות בין פתח לחמאס", 9 בפברואר 2010, *Xinhua*, http://news.xinhuanet.com/english2010/world/2010-02/09/c_13170007.htm, כניסה לאתר ב-25 באוקטובר 2010.

⁵⁸ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם נבהאן ח'רישי, רמאללה, 14 באוקטובר 2010. ר' גם למשל: סוכנות הידיעות מען, "חמאס סגר איגוד עיתונאים בעזה", 12 באוקטובר 2010, <http://www.maannews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=323514>, כניסה לאתר ב-10 בנובמבר 2010.

פגיעת הרשות הפלשתינית בעיתונאים בגדה המערבית

במקרים שיידונו להלן סיפרו עיתונאים פלשתינאים בגדה המערבית לארגון Human Rights Watch כיצד הציוד שלהם הוחרם, כיצד נעצרו באורח שרירותי, וכיצד נאסר עליהם לנסוע לחו"ל, ובמקרה אחד תיאר עיתונאי גם כיצד עונה בידי שירותי הביטחון הפלשתיניים.

מוחמד סלאחאת

שירות המודיעין הכללי של הרשות הפלשתינית עצר את מוחמד סלאחאת, עיתונאי ובמאי קולנוע עצמאי, כששב מירדן לגדה המערבית בבוקר ה-28 במארכס 2010. סיבת המעצר לא נמסרה לו, והוא הוחזק ביריחו למשך 14 יום ללא הליכים משפטיים. ב-11 באפריל שחרר שירות המודיעין הכללי, הכפוף ישירות לנשיא עבאס, את סלאחאת. ב-19 באפריל מנעו קציני מודיעין ירדנים מסלאחאת לצאת מהגדה המערבית לירדן בטענה כי כדי שיוכלו לאפשר לו לעבור הם זקוקים לאישור לגביו מטעם שירות המודיעין הכללי של הרשות הפלשתינית.

סלאחאת אמר לארגון Human Rights Watch כי אחרי ששירות המודיעין הכללי עצר אותו ב-28 במארכס הרשויות מנעו ממנו גישה לעורך דין וכל קשר עם קרובי משפחה, מלבד שיחת טלפון אחת להוריו ביום השלישי למעצרו. "יכולתי לומר שאני בכלא ביריחו, אבל זה היה כל מה שהיה מותר לי לומר להם", סיפר. "זאת הפעם הראשונה שנעצרתי אי פעם. הייתי מופתע מאוד".⁵⁹

סלאחאת אמר כי גורמי מודיעין חקרו אותו פעמיים ביממה, בין עשר בבוקר לשתיים עשרה בצהריים ובין חצות לחמש לפנות בוקר. לדבריו, החקירות נגעו לעבודתו כיוצר סרטים תיעודיים עבור רשת אל-ג'זירה, למאמרי דעה שפרסם באינטרנט ולחברותו בקבוצה בפייסבוק. "התבקשתי לחתום על מסמך שבו נאמר שיש לי קבוצת פייסבוק עם אלפי חברים, ושבקבוצה נערכים דיונים שכוללים גם את השחיתות ברשות הפלשתינית", סיפר סלאחאת. "אחרי שחתמתי עליו הם אמרו לי שהוא ישמש בסיס לכתב האישום שיוגש נגדי".⁶⁰

לדבריו, במהלך ארבעת ימי החקירה הראשונים, "הם שאלו אותי שאלות כמו מאיפה קיבלתי את הכסף לסרטים התיעודיים שלי, מי עומד להשתמש בהם, את מי אני פוגש מחוץ לפלשתיין והאם אני מעורב בדברים שקשורים לרשות הפלשתינית, ובייחוד בכל דבר שקשור לשחיתות". בחודש פברואר טען איש מודיעין לשעבר של הרשות הפלשתינית כי ראש הסגל של נשיא הרשות עבאס מעורב בשערוריית שחיתות.⁶¹ "הם חששו, כי עבדתי עם אל-ג'זירה, ששידרה תכניות על שחיתות ברשות הפלשתינית", סיפר סלאחאת. "אבל אני לא הכנתי שום סרטים על הנושא הזה. הדבר האחרון שהכנתי היה מאמר מודפס בשנת 2006 או 2007 על שחיתות בשכם".

⁵⁹ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם מוחמד סלאחאת, רמאללה, 14 באפריל 2010.

⁶⁰ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם מוחמד סלאחאת, רמאללה, 14 באפריל 2010.

⁶¹ "עבאס משעה את ראש הסגל", אל-ג'זירה אינטרנשיונל, 14 בפברואר 2010, <http://english.aljazeera.net/news/middleeast/2010/02/2010214184159247420.html>, כניסה לאתר ב-23 במאי 2010.

סלאחאת סיפר עוד כי ביום החמישי למעצרו לקחו אותו גורמי ביטחון למשרד התובע הכללי ביריחו, וכי התובע אמר בנוכחותו של סלאחאת כי אין שום בסיס להמשך מעצרו.⁶² אף על פי כן, גורמי הביטחון החזירו אותו לבית הסוהר והחזיקו אותו בבידוד במשך תשעה ימים נוספים. סלאחאת אמר כי לאחר שחרורו סיפרו לו הוריו כי התקשרו למנהל הכלא ביריחו, אבל לדבריו המנהל "הכחיש שהייתי שם".

סלאחאת ציין כי לאחר ששוחרר סיפרו לו כמה מחבריו שאנשי ביטחון אמרו להם שהוא נעצר בגין זיוף המחאות.

סלאחאת שוחרר ב-11 באפריל, לאחר שפתח בשביתת רעב בדרישה לדעת במה הוא מואשם ולאחר שתומכים ב"ראסד", ארגון פלשתיני לזכויות האדם שהוא חבר בו, פתחו בקמפיין לשחרורו. "הם התחילו להתקשר לכל מיני גורמים, ולעשות בשבילי קמפיין, ואל-ג'זירה הציגו עליי [בשידורים שלהם] טיקר רץ",⁶³ סיפר. "כשהם שחררו אותי, הם אמרו לי להגיד לאל-ג'זירה ולראסד להפסיק את הקמפיין".

תחילה לא עלה בידי סלאחאת לקבל בחזרה לרשותו שני מחשבים ניידים, מצלמת וידאו וכונן קשיח נוסף שהכיל 23 שעות מצולמות, אשר הוחרמו ממנו בעת שנעצר. סלאחאת סיפר כי לבסוף, ב-15 באפריל, השיב לו המודיעין הכללי את הציד, אך התברר כי אחד המחשבים הניידים ניזוק וכי החומרים המצולמים נמחקו מהכונן הקשיח.

ב-26 באפריל זימנו אנשי המודיעין הכללי את סלאחאת להתייצב במשרדם בשכם ב-1 במאי. עם הגיעו למקום באותו בוקר נעצר סלאחאת בפעם השנייה והוחזק בכלא ג'ניד עד ל-10 במאי, אז שוחרר. סלאחאת סיפר כי לאחר שחרורו השני ניסה פעמיים לנסוע לירדן, לאחר שקנה כרטיס טיסה מעמאן למדינה שלישית, אך אנשי מודיעין ירדניים מנעו ממנו לחצות את הגשר. לדבריו, הם חזרו על כך שהוא זקוק לאישור משירות המודיעין הכללי של הרשות.⁶⁴

מוסטפא סברי

במקרה נוסף, שאירע ב-9 במאס, פשט מנגנון הביטחון המסכל, הכפוף לראש הממשלה פיאד, על ביתו של העיתונאי העצמאי מוסטפא סברי בעיר קלקיליה שבגדה המערבית ועצר אותו. סברי, שהוחזק ללא כתב אישום או הליכים משפטיים כלשהם עד לשחרורו ב-13 באפריל, אמר לארגון Human Rights Watch כי הפשיטה על ביתו נערכה בשעה שבה אמור היה להתראיין אצל מוסעב אל-ח'סיב, עיתונאי מתחנת הטלוויזיה אל-קודס שבגדה המערבית. לדברי סברי, מיד לאחר שצוות הטלוויזיה נכנס לביתו, ובכלל זה הצלם אשרף אבו שאוויש, "יותר מעשרים כלי רכב צבאיים ואזרחיים עצרו בחוץ, ונכנסו בערך עשרה אנשי ביטחון, אמרו שאסור לקיים את הריאיון ולקחו את שניהם [אנשי הטלוויזיה] למטה האזורי של מנגנון הביטחון המסכל בקלקיליה".⁶⁵ אנשי הביטחון החרים את הטלפונים הניידים של צוות הטלוויזיה ואת הקלטת ממצלמת הווידאו.

⁶² משפט זכויות האדם הבינלאומי מחייב למשל כי עצורים יובאו מיד בפני סמכות שיפוטית וכי יורשו לערער על מעצרו ללא דיחוי בפני בית משפט (סעיף 9 לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות).

⁶³ הכוונה לכתובית של ידיעות חדשותיות הנעה לרוחב מסך הטלוויזיה במהלך משדרי החדשות.

⁶⁴ ריאיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם מוחמד סלאחאת, רמאללה, 1 ביולי 2010.

⁶⁵ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם מוסטפא סברי, קלקיליה, 24 באפריל 2010.

אל-ח'סיב אישר גרסה זו של האירועים בפני ארגון Human Rights Watch.⁶⁶ המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, שהנו ארגון הפועל למען חופש העיתונות, דיווח על ריאיון שנערך עם אל-ח'סיב ואשר גם בו אושרה גרסתו של סברי לאירועים.

בתקריט אחרת עצרו אנשי מנגנון הביטחון המסכל בטול-כרם, על-פי דיווח של המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, את אל-ח'סיב ואת צלם "פאל מדיה" חאזם אל-בלדי לאחר שראינו ב-14 ביוני את פתחי קוראוו, חבר במועצה הפלשתינית המחוקקת מטעם חמאס בנוגע לסיכויי הפיוס בין פתח לבין מפלגתו.⁶⁷ המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת דיווח עוד כי אנשי הביטחון המסכל החרימו את קלטת הווידאו של הריאיון.

ב-24 באפריל ביקר ארגון Human Rights Watch אצל סברי בביתו בקלקיליה. למחרת זימן אותו הביטחון המסכל לחקירה בשעה 9:30 בבוקר, ואפשר לו לעזוב את המקום בשעה 14:30, לאחר שנחקר בנוגע למצב הפוליטי בגדה המערבית ולבחירות לשלטון המקומי שעמדו להתקיים בחודש יולי.⁶⁸

סברי אמר לארגון Human Rights Watch כי הריאיון שנקבע עם תחנת הטלוויזיה אל-קודס אמור היה להתמקד באיגוד העיתונאים הפלשתינאים ובחופש העיתונות. לדבריו, הגיש בקשה לחברות באיגוד בשנת 2009, אך בקשתו נדחתה "כי אני נתפס כאסלאמיסט", כדבריו, כלומר כאדם האוהד תנועות דתיות-לאומיות כמו חמאס והג'יהאד האסלאמי. לדברי סברי, "האיגוד מקצה מושבים על סמך מכסות הניתנות לחברים בפלגים השונים של אש"ף", שפתח שולט בו. בין השנים 2005 ו-2009 היה סברי חבר במועצת העיר קלקיליה ושימש כדובר שלה, לאחר שגוש ה"רפורמה והשינוי" הקשור לחמאס זכה בבחירות המקומיות בעיר. סברי אמר כי מתח ביקורת על הרשות הפלשתינית בכמה סוגיות רגישות, כולל על מעשיה במהלך העימות המזוין שהתחולל בחודשים דצמבר 2008 וינואר 2009 בין ישראל לבין חמאס ברצועת עזה. "בתחילת 2009 כתבתי על המשפחות של האנשים שנעצרו בידי הרשות הפלשתינית כי הפגינו נגד המלחמה בעזה, עבור עיתון שמושבו בעזה, ועבור המגזין אל-מוג'תמע בכוויית", סיפר סברי.

בשנים 2007 ו-2008 עצרו סוכנויות הביטחון של הרשות הפלשתינית את סברי לפחות חמש פעמים. בחודש אוגוסט 2007 פרצו לביתו כחמישים אנשי ביטחון ועצרו אותו למשך ארבעה ימים. לדבריו, בחודש פברואר 2008 עצרו אותו אנשי המודיעין הכללי למשך שלושה ימים וחקרו אותו בנוגע לעבודתו העיתונאית וליחסיו עם חמאס. ב-7 במאי 2008 עצר אותו המודיעין הכללי לארבעה ימים, וב-25 ביולי עצר אותו השירות ליום אחד.

סברי סיפר על כך לארגון Human Rights Watch: "עד אז החלטתי לא לכתוב על החוויות שלי, אבל אחרי זה [המעצר ב-25 ביולי 2008] כתבתי על מה שקרה. זה התפרסם באתרים 'jazeera.net', 'שורוק' ועוד רבים אחרים". לדברי סברי, "ב-31 ביולי המודיעין הכללי עצר אותי שוב בגלל המאמר הזה" ל-18 יום.⁶⁹ ב-10 בספטמבר הורה לדבריו בית הדין הפלשתיני הגבוה לצדק להוציא אותו לחופשי. "הם

⁶⁶ ריאיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם מוחמד אל-ח'סיב, 28 באפריל 2010.

⁶⁷ המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, "MADA condemns the journalist Alkhatib detention, and French 'broadcasting council decision to stop Aqsa TV broadcasting'" [המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת מגנה את מעצר העיתונאי אל-ח'סיב ואת החלטת מועצת השידור הצרפתית להפסיק את שידורי תחנת הטלוויזיה אל-אקסא], 15 ביוני 2010.

⁶⁸ ריאיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם מוסטפא סברי, 26 באפריל 2010.

⁶⁹ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם מוסטפא סברי, קלקיליה, 24 באפריל 2010.

שחררו אותי מהכלא אחרי הדיון בבית המשפט, אבל בזמן שיצאתי מהכלא, ארבעה מאנשי המודיעין הכללי באו במכונית אזרחית, הסיעו אותי ברחבי העיר במשך 15 דקות, ואז החזירו אותי ועצרו אותי מחדש", אמר. הוא שוחרר שוב ב-18 בספטמבר.

המעצר הבא של סברי אירע ב-21 באפריל 2009. אז, עצרו אותו אנשי הביטחון המסכל למשך למעלה משלושה חודשים, עד ל-26 ביולי, והמשיכו להחזיק בו גם לאחר שבית המשפט העליון הוציא צו המורה על שחרורו ב-14 ביוני.⁷⁰ סברי אמר לארגון Human Rights Watch כי במהלך שלושת החודשים הללו הוחזק תחילה במשך 43 יום במטה הביטחון המסכל בקלקיליה, וכי אז הועבר למתקן מעצר בביתוניה, סמוך לרמאללה. סברי ציין כי בשבועיים הראשונים לשהותו במקום זה עינו אותו הסוהרים עינויים קשים.

סברי סיפר על תקופה זו לארגון Human Rights Watch: "במשך 18 הימים הראשונים [במתקן המעצר בביתוניה] הייתי רוב הזמן קשור לכיסא [או] קשור בעמידה, ובעיניים מכוסות". לדבריו, "תלו אותי מהתקרה עם חבל למשך שעה כשהידיים שלי מאחורי הגב, חמישה סנטימטרים מעל הקרקע. ראיתי כמה אנשים קשורים הפוך על כיסא, כמה אנשים תלויים שלושה מטרים מהרצפה. אחרי ימי העינויים האלה העבירו אותי לתא יותר גדול עם עוד כמה אנשים למשך 35 ימים והתייחסו אליי בהגנות. אבל היה אפשר לשמוע כל דבר אחר שקורה. זה היה כאילו מענים גם אותי".

סברי סיפר כי לא הורשה ליצור קשר עם עורך דין או לדבר עם בני משפחתו עד אשר העבירו אותו הרשויות למתקן המעצר בביתוניה, וכי שם הרשו לו פעם אחת לראות את אשתו אך לא נתנו לו להיפגש עם עורכי דינו.

לדברי סברי, ב-29 ביולי, שלושה ימים לאחר שחרורו, בשעה 11:00 בבוקר, עצר וחקר אותו גוף ביטחון שלישי של הרשות הפלשתינית, המודיעין הצבאי. לדבריו, "הם רצו לדעת למה הביטחון המסכל החזיק אותי כל כך הרבה זמן במעצר". סברי סיפר כי שוחרר למחרת, לאחר שהתקשורת דיווחה על מעצרו.

ב-4 בינואר 2010 שב הביטחון המסכל ועצר את סברי. לדבריו, הוא הובא בפני בית משפט אזרחי והואשם בהלבנת כספים ובתמיכה במיליציות בלתי חוקיות. על כך אמר סברי, "זו הייתה הפעם הראשונה שבה הם ממש האשימו אותי במשהו". לאחר מכן הועבר לבתי כלא שונים, ובכלל זה למתקני מעצר פליליים רגילים ולכלא המנוהל בידי המודיעין הצבאי, ושם הוא הוחזק עד ששוחרר ב-8 במאוס. מאוחר יותר בוטל סעיף האישום של הלבנת הכספים, אך לדברי סברי, האישום בתמיכה במיליציות בלתי חוקיות עדיין תלוי ועומד.

טארק אבו זייד

במקרה השלישי דן בית משפט צבאי בג'נין את העיתונאי ואיש הטלוויזיה טארק אבו זייד, בן ה-34, לשנה וחצי מאסר, על אף שבית משפט אזרחי הורה לשחררו בשתי פסיקות נפרדות. אבו זייד שימש

⁷⁰ סברי לא הואשם בקשר למעשים אלימים כלשהם, אף שבקלקיליה אירעה לפחות התנגשות קטלנית אחת בין שירותי הביטחון של הרשות הפלשתינית לבין חמושים של חמאס. ב-30 במאי 2009 הסתיים ניסיון מעצר של פעילי חמאס בקלקיליה בידי הרשות הפלשתינית בקרב יריות ממושך ובמותם של שני חמושים מחמאס, שלושה מאנשי הביטחון המסכל ועובר אורח. במבצע נוסף הקשור לאירוע זה, שבוצע ב-4 ביוני, נהרגו שני חמושים ואיש מנגנון הביטחון המסכל. אירועים אלה היו ההתנגשויות הקטלניות ביותר בין פתח לחמאס מאז חודש יוני 2007. המועצה העצמאית לזכויות האדם, "דו"ח חודשי על הפרת זכויות האדם", מאי יוני, 2009.

ככתב בצפון הגדה המערבית של תחנת הטלוויזיה אל-קודס, הקשורה לחמאס, ועבד גם עבור עיתון א-ריסאלה, הרואה אור ברצועת עזה, ואשר נחשב גם הוא לאוהד את חמאס.

אביו, עבד א-ראזק אבו זייד, סיפר לארגון Human Rights Watch כי סוכני שירות המודיעין הכללי עצרו את בנו ב-8 בנובמבר 2009, וכי שירותי הביטחון התעלמו מהוראת בית המשפט העליון הפלשתיני מה-12 בינואר 2010 לשחררו.⁷¹ בניגוד להוראה זו, ב-16 בפברואר הורשע אבו זייד בבית דין צבאי ודינו נגזר. אבו זייד הורשע ב"פגיעה במעמד" הרשות הפלשתינית וב"התנגדות למדיניות הציבורית" שלה, על-פי סעיפים 164 (א)(ב) ו-179 לדיני העונשין המהפכניים של אש"ף משנת 1979. העמדתו של אזרח לדין בבית משפט צבאי מהווה הפרה של חוק היסוד הפלשתיני.

לדברי עבד א-ראזק אבו זייד, טארק עבר מירדן לעיר ג'נין שבצפון הגדה המערבית בשנת 1999, ולמד אמנות באוניברסיטת א-נג'אח בעיר שכס הסמוכה. לדבריו, טארק החל לעבוד בתחנת הטלוויזיה אל-אקצא ובעיתון א-ריסאלה בשנת 2006. לאחר השתלטות חמאס על רצועת עזה בחודש יוני 2007 הוציאה הרשות הפלשתינית אל מחוץ לחוק את שני כלי התקשורת הללו.

עבד א-ראזק אבו זייד הוסיף כי הרשויות הישראליות עצרו את טארק בביתו בשכם ב-15 בדצמבר 2007, וכי החזיקו אותו במעצר למשך שנה בגין פעילותו האסלאמיסטית באוניברסיטת שכס. עם שחרורו מהכלא הישראלי בחודש דצמבר 2008 ירד טארק למחתרת.

לדברי עבד א-ראזק אבו זייד, בעת שבנו הסתתר פשטו אנשי המודיעין הכללי והביטחון המסכל על בית המשפחה בג'נין שבע או שמונה פעמים, והוא עצמו זומן לחקירה 15 פעמים במהלך אותה תקופה. לדבריו, במהלך פשיטות אלה החרימו אנשי הביטחון המסכל ארבעה מחשבים ו-2,500 דינר ירדני. הפשיטות החלו בחודש ספטמבר 2008, בעת שטארק עדיין הוחזק בכלא הישראלי, והמשיכו ביתר שאת לאחר שחרורו בחודש דצמבר, ואז החלו אנשי הביטחון להפעיל על עבד א-ראזק אבו זייד לחץ כדי שייצור קשר עם בנו ויסדיר את מעצרו. עבד א-ראזק סיפר על כך: "השאלות היו כולן עליי, מאיפה קיבלתי את הכסף שלי, ועל טארק. בכל פעם שחקרו אותי החקירה נמשכה ארבע או חמש שעות". לדבריו, ב-27 באוגוסט יצר קשר עם טארק והגיע להסכם עם המודיעין הכללי כי בנו יסגיר את עצמו. "הם הבטיחו לי שלא ירביצו לו", אמר. טארק נכלא בבית סוהר של המודיעין הכללי בג'נין עד ל-17 בספטמבר 2009, ואז שוחרר בלי שננקטו נגדו צעדים משפטיים.

ב-8 בנובמבר 2009 התייצב טארק במודיעין הצבאי לאחר שזומן למקום יום קודם לכן. המודיעין הצבאי עצר אותו והעביר אותו למתקן המעצר שלו במתחם ג'ניד בשכם, ושם הוא מוחזק עדיין במעצר.

עורך דינו של טארק, בסאם קראג'ה מהמרכז הירושלמי לסיוע ולייעוץ משפטי, עתר לבית המשפט העליון הפלשתיני נגד מעצרו. ב-12 בינואר הורה בית המשפט העליון לשחרר את טארק לאלתר. המודיעין הצבאי התעלם מההוראה והמשיך להחזיק את טארק במעצר, ואז העמיד אותו לדין בבית דין מיוחד. ב-15 בפברואר דן אותו בית הדין הצבאי בשכם לשנה וחצי מאסר.

⁷¹ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם עבד א-ראזק אבו זייד, ג'נין, 24 באפריל 2010.

עבד א-ראזק אבו זייד אמר לארגון Human Rights Watch שרשויות הכלא אוסרות לעתים על אשתו של טארק ועל יתר בני משפחתו לבקרו בכלא, כאמצעי עונשין. לדברי עבד א-ראזק אבו זייד, "בחודש מארס צעק עליו סוהר, והוא ענה, ולא הרשו לנו לראות אותו במשך חודש".

פעיל זכויות האדם, עו"ד אנס ברר'ות', מארגון א-דמיר לתמיכה באסירים, ביקר דרך קבע בכלא ג'ניד, שטארק הוחזק בו. ברר'ות' אמר לארגון Human Rights Watch כי ישנם במקום זה כ-30 או 35 אזרחים עצורים שנשפטו בידי בתי דין צבאיים מיוחדים. בתי הדין הצבאיים מפעילים "נגד אזרחים מערך של אישומי בררת מחדל שהוגדרו בערפול", אמר ברר'ות', "כולל 'פעילות נגד המדיניות המרכזית של הרשות הפלשתינית', 'פגיעה ברשות הפלשתינית', 'השתייכות לארגונים בלתי חוקיים' ו'תמיכה בארגונים בלתי חוקיים'". ברר'ות' ציין כי עורכי דין פלשתינאים הפעילים למען זכויות האדם החרימו את בתי הדין הצבאיים בכך שסירבו לייצג בהם נאשמים, במחאה על ה"הליכים השרירותיים, הלא מובנים והחפוזים" המתנהלים בבתי משפט אלה, שהם הליכים "בלתי חוקיים ואסור להכיר בהם".⁷²

מנהל מערכת השיפוט הצבאית של הרשות הפלשתינית, רב-אלוף אחמד מובאייד, הצהיר כי טארק אבו זייד שוחרר יחד עם אסירים אחרים מכוח צו נשיאותי ב-14 בנובמבר 2010, ערב החג המוסלמי עיד אל-אדחא. על-פי הצהרתו של מובאייד, אבו זייד נעצר ונכלא מלכתחילה בגין התנגדות לשירותי הביטחון של הרשות, ולא בשל היותו עיתונאי.⁷³

רב-אלוף מובאייד אמר לארגון Human Rights Watch כי מערכת השיפוט הצבאית החילה את סמכת השיפוט שלה על אבו זייד כיוון שהיה חמוש בעת מעצרו.⁷⁴ מובאייד הדגיש עוד כי מערכת השיפוט האזרחית הפלשתינית חרגה מסמכותה כאשר "התערבה", כלשונו, במקרה של אבו זייד לאחר שמערכת השיפוט הצבאית כבר החלה להעמיד אותו לדין. לדברי מובאייד, בית המשפט האזרחי רשאי להתערב רק במקרים שבהם אדם נמצא במעצר במערכת הצבאית אך מערכת השיפוט טרם החלה בהעמדתו לדין, או כאשר אדם שהורשע מערער על גזר הדין הסופי של הערכאה הצבאית העליונה בפני בית המשפט העליון הפלשתיני.

משפט זכויות האדם הבינלאומי קובע בבירור כי בתי דין צבאיים אינם רשאים להחיל את סמכות השיפוט שלהם על אזרחים, ובכלל זה על עיתונאים.⁷⁵

ח'אלד עמאירה

על-פי דיווחים, מנגנוני הביטחון של הרשות הטרידו ועצרו שוב ושוב את העיתונאי העצמאי ח'אלד עמאירה, בן ה-53, הכותב עבור אל-ג'זירה ועבור כלי תקשורת אחרים ומפרסם טור קבוע בשבועון המצרי אל-אהראם הרואה אור בשפה האנגלית. עמאירה מתח ביקורת נוקבת על הרשות, ובכלל זה על הנשיא מחמוד עבאס.⁷⁶

⁷² ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם אנס ברר'ות', רמאללה, 22 באפריל 2010.

⁷³ סוכנות הידיעות מען, "הרשות הפלשתינית משחררת אסירים לכבוד עיד אל-אדחא", 14 בנובמבר 2010, <http://www.maannnews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=333727>, כניסה לאתר ב-22 בנובמבר 2010.

⁷⁴ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם אחמד מובאייד, רמאללה, 24 בנובמבר 2010.

⁷⁵ ר' למשל, ועדת האו"ם לזכויות האדם, הערה כללית מ'32, פס' 22.

⁷⁶ ר' למשל, ח'אלד עמאירה, "עבאס חייב להתפטר לאלתר", סוכנות הידיעות מען, 10 בנובמבר 2007, <http://www.maannnews.net/eng/ViewDetails.aspx?ID=199681>, כניסה לאתר ב-25 בספטמבר 2010.

עמאירה נעצר לראשונה בידי מנגנון הביטחון המסכל בשנת 1998, והוחזק במשך כמה ימים ביריחו בגין דיווח שכתב על עינויים בבתי הכלא של הרשות. עמאירה אמר לארגון Human Rights Watch כי גופי הביטחון של הרשות הפלשתינית זימנו אותו מאז ל"ראיונות" שכללו איומים לעצור אותו אם ימשיך לפרסם הצהרות ביקורתיות על הרשות הפלשתינית. ואמנם, זימונים אלה הובילו בכמה מקרים למעצרו.⁷⁷

בחודש ינואר 2009 עצרו אותו אנשי מנגנון הביטחון המסכל בחברון למשך יומיים לאחר שביקר את הרשות הפלשתינית על כך שדיכאה הפגנות שהתקיימו בגדה המערבית נגד המתקפה הצבאית של ישראל על עזה בריאיון שנתן לתחנת הטלוויזיה בלוויין אל-קודס.⁷⁸ לדברי עמאירה, במהלך מעצרו "שמו אותי בבידוד בתא מזוהם, והכריחו אותי לישון ליד חדר שירותים", התנסות שהוא תיאר בפני ארגון Human Rights Watch במילים "השפלה מכוונת". עמאירה סיפר כי אנשי ביטחון וסוהרים דחפו אותו בגסות, אך לא עינו אותו גופנית. הוא הוסיף כי במהלך תקופת המעצר שלו, "ראיתי אנשים שעונו בקשירה לכיסא".⁷⁹

בחודש אוגוסט 2009 עצרו אנשי המודיעין הכללי את ח'אלד עמאירה בעת שניסה לסקר את הוועידה הכללית השישית של פתח בבית לחם. עמאירה נעצר לדבריו מחוץ לשטח שבו נערכה הוועידה, "ואנשי המודיעין הכללי העבירו אותי למנגנון הביטחון המסכל בחברון, ושם איימו עליי שלא אעז להיכנס לבית לחם", אמר.

לאחרונה זומן עמאירה ל"ריאיון" במפקדת מנגנון הביטחון המסכל בחברון ב-12 ביוני 2010. עמאירה סיפר לארגון Human Rights Watch כי חוקר תשאל אותו בנוגע להרצאה שנתן בעיירה דורא הסמוכה לחברון בפני סטודנטים ומרצים מבקרים מדנמרק "על המזרח התיכון והאפשרויות לשלום". לדבריו, "למנגנון הביטחון המסכל נודע אז על [ההרצאה] שנתתי באנגלית, והם לא הבינו את הדברים ורצו לדעת על מה זה היה. החוקר אמר לי שאני צריך לקבל אישור מראש כדי להרצות".⁸⁰ עמאירה ציין כי בחר לכתוב לעתים מזומנות יותר באנגלית ולא בערבית, כדי להימנע מצנזורה.⁸¹

לדבריו, אף שהוא חבר באיגוד העיתונאים הפלשתיני ובעל תארי בוגר ומוסמך בעיתונאות מאוניברסיטאות בארה"ב, "הרשות הפלשתינית לא מכירה בי כעיתונאי" משום ש"בגדה המערבית אתה חייב מסמך מגופי הביטחון". בדבריו אלה התייחס עמאירה לבדיקות הביטחוניות ששירות המודיעין עורך ולאישור שגוף זה מנפיק עבור עיתונאים כדי שיוורשו לעבוד ולסקר אירועים ספציפיים – בדומה ל"תעודת היושר" שמשרד הפנים של הרשות הפלשתינית מעניק לעובדי ציבור כמו מורים

⁷⁷ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם ח'אלד עמאירה, חברון, 15 ביוני 2010. בחודש פברואר 2000, לדוגמה, זומן עמאירה לתשאול פעמיים בידי שירות המודיעין הכללי של הרשות הפלשתינית ובידי משרד התיאום האזורי של הצבא הישראלי בחברון לאחר שפרסם מאמר המבקר את נכונותה של הרשות הפלשתינית לשאת ולתת על החזרת פליטים פלשתינאים כחלק מהסכם שלום עם ישראל. ר' הקבוצה הפלשתינית לפיקוח על זכויות האדם, "המודיעין הפלשתיני והישראלי משתפים פעולה להשתקת עיתונאי", 11 בפברואר 2000, <http://www.phrmg.org/pressrelease/2000/21feb2000.htm>, כניסה לאתר ב-25 בספטמבר 2010.

⁷⁸ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם ח'אלד עמאירה, חברון, 15 ביוני 2010. לדיווחים נוספים על מעצרו של עמאירה בחודש ינואר 2009, כולל מאמר שעמאירה כתב ופרסם באתר האינטרנט "אסלאם אונליין", ר' שירין בהא, "פרטים על מעצרו של ח'אלד עמאירה", Palestine Think Tank, 25 בינואר 2009, <http://palestinethinktank.com/2009/01/25/details-on-the-arrest-of-khalid-amayreh/>, כניסה לאתר ב-24 בספטמבר 2010.

⁷⁹ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם ח'אלד עמאירה, חברון, 15 ביוני 2010.

⁸⁰ שם.

⁸¹ שם.

בבתי ספר.⁸² על-פי קבוצת המשבר הבינלאומית, "מאז שנת 2007 נדחו עשרות בקשות של עיתונאים בעלי נטיות אסלאמיסטיות".⁸³

עמאירה ציין כי על ההטרדות שסבל מידי מנגנוני הביטחון של הרשות הפלשתינית נוספה גם הגבלת תנועה שירותית שהצבא הישראלי הטיל עליו, כאשר אסר עליו לצאת מהגדה המערבית או להיכנס למזרח ירושלים (עמאירה יכול לנסוע למקומות אחרים בגדה המערבית). על כך סיפר עמאירה לארגון Human Rights Watch: "אני מקבל בכל שנה המון הזמנות להשתתף באירועים, אבל אני לא מקבל היתר, ולעובדה שאני לא יכול להיכנס לירושלים יש השפעה עצומה על העבודה שלי".⁸⁴

עיתונאים אחרים אמרו לארגון Human Rights Watch כי אף הם קיבלו זימונים מעוררי אימה ממנגנוני הביטחון לאחר שפרסמו מאמרים ביקורתיים על הרשות הפלשתינית. וליד אל-עווד למשל, כתב העיתון "אל-קודס אל-ערבי" בשפה הערבית, הרואה אור בלונדון, פרסם ב-29 בספטמבר 2010 מאמר שכותרתו "תחרות בין המודיעין הפלשתיני לבין הביטחון המסכל לגבי מספר העצורים על-ידי שני המנגנונים".⁸⁵ במאמר מתח העיתונאי ביקורת נוקבת על גופי הביטחון של הרשות הפלשתינית, וכינה את הנהגת הרשות "סוכנים של ישראל". עווד סיפר לארגון Human Rights Watch כי ביום פרסומו של המאמר, בשעה 10:59 בבוקר, התקשר אליו אדם והזהרה "כ"ר-סרן אבו עלא" מבלי לציין לאיזה מנגנון ביטחון הוא שייך. לדבריו, "אבו עלא" אמר "ראינו את המאמר שלך ואנחנו הולכים לרדוף אותך משפטית על הפרסום שלך".⁸⁶ אל-עווד סיפר לארגון Human Rights Watch כי הוא ביקש מיד ממרכזן לאתר את מקור השיחה, וכי התברר לו שמקורה במפקדת מנגנון הביטחון המסכל ברמאללה. מאוחר יותר הגיע לביתו ג'יפ צבאי ומסר לו זימון לפגישה עם גורם רשמי שכונה "הקצין ק" ב-18 באוקטובר בשעה 9:00 בבוקר במשרדי מנגנון הביטחון המסכל בבית לחם. אל-עווד הודיע לארגון Human Rights Watch כי הריאיון נמשך כמה שעות והתקיים באווירה "מנומסת", וכי הוא נשאל על מקורותיו והוזמן לדון בסוגיה "כיצד התקשורת יכולה לעבוד יחד עם שירותי הביטחון כדי לשפר את תדמיתם".⁸⁷

סאמר רווישד

המקרה החמישי נוגע למעצרו של כתב תחנת הרדיו "קול אל-אקצא" סאמר רווישד, בן 27, בידי אנשי המודיעין הכללי. רווישד נעצר בביתו בחברון ב-6 במאי 2010 והוחזק במשך 45 יום בטרם שוחרר. רווישד, שהצטרף לתחנת הרדיו בשנת 2007, אמר לארגון Human Rights Watch כי בעת מעצרו החרימו אנשי הביטחון את המחשב הנייד שלו, וכי המחשב לא הושב לידי.

⁸² שם.

⁸³ שם. הן שירות המודיעין הכללי והן מנגנון הביטחון המסכל עורכים בדיקות ומספקים מידע ללשכה במשרד הפנים המעניקה הכשרי ביטחון, "בצורת תעודת יושר [חוסן א-וולוכ]". 29, p. 155-56, Crisis Group, *Squaring the Circle*.

⁸⁴ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם ח'אלד עמאירה, חברון, 15 ביוני 2010.

⁸⁵ וליד אל-עווד, "منافسة بين المخابرات الفلسطينية والأمن الوقائي في عدد المعتقلين لدى الجهازين", אל-קודס אל-ערבי, 29 בספטמבר 2010, <http://alquds.co.uk/index.asp?fname=data\2010\09\09-29\29qpt93.htm>, כניסה לאתר ב-2 במרץ 2011.

⁸⁶ ריאיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם וליד אל-עווד, רמאללה, 17 באוקטובר 2010.

⁸⁷ ריאיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם וליד אל-עווד, רמאללה, 19 באוקטובר 2010.

לדבריו, במהלך המעצר הוחזק 14 יום בבידוד, 11 מתוכם ברציפות. "הרבה פעמים מנעו ממני לצאת [מהתא שלי] כשלאסירים האחרים הרשו לצאת לנשום קצת אוויר", אמר, "ופעמים מנעו ממני להתפלל בימי שישי".

רוישד ציין כי אנשי המודיעין הכללי חקרו אותו בנוגע לעבודתו העיתונאית "ועל עיתונאים אחרים שאני מכיר", ולא על עברה ביטחונית או פלילית כלשהי.⁸⁸ במהלך הימים הראשונים לחקירתו הציגו אנשי המודיעין הכללי לשחרר אותו אם יחתום על התחייבות לעבוד תחת פיקוחם. לדבריו, "כתבתי את ההבטחה כמו שהם ביקשו, אבל אז הם ירדו [מהעניין]. הם משכו בחזרה את ההצעה שלהם והתחילו לחקור אותי שוב". רוישד הוסיף, "הם איימו עליי בעשר שנות מאסר, ובשלב מסוים אחד הסוכנים אמר שהוא יירה בי. הם הורו לי לא לגעת ברשות הפלשתינית בעבודה שלי".⁸⁹

ב-12 במאי העמידו הרשויות את רוישד לדין בפני בית משפט צבאי והאשימו אותו ב"פעילות נגד הרשות הפלשתינית". מעצרו הוארך בשבועיים נוספים לצורך חקירה. רוישד אינו בטוח מה היה הבסיס החוקי להמשך מעצרו לאחר שלב זה, אך הוא מניח כי בית הדין הצבאי האריך את מעצרו באותה עילה. רוישד אמר כי הוריו רצו לשכור עורך דין כדי שזה יערער על מעצרו בפני בית המשפט העליון הפלשתיני, וכי הוא עצמו דחה את הרעיון כיוון שחשב שהדבר לא יועיל.

ערוץ הטלוויזיה אל-וטן: תקיפת עיתונאים ופשיטות על התחנה

אל-וטן היא תחנת טלוויזיה קטנה בעלת נטייה ליבראלית שמשרדיה הראשיים ברמאללה. לדברי מנהל התחנה מועמר עוראבי, זהו אחד מערוצי הטלוויזיה הפופולאריים ביותר בגדה המערבית.⁹⁰

ב-25 באוגוסט 2010 ערכו פוליטיקאים פלשתינאים, ובהם פוליטיקאים עצמאיים שאינם קשורים לחמאס או לארגונים אסלאמיים אחרים, מסיבת עיתונאים באולם הפרוטסטנטי במרכז רמאללה, כדי לדון בהתנגדותם לחידוש שיחות השלום עם ישראל בידי הרשות הפלשתינית. כתב תחנת הטלוויזיה אל-וטן איישר ברר'ות' והצלם ח'אלד מלחם הגיעו לאולם, הציבו את המצלמה שלהם, והמתינו לפתיחת מסיבת העיתונאים. ברר'ות' סיפר על שאירע אז לארגון Human Rights Watch: "הפתיעו אותנו הרבה מאוד אנשים מהמודיעין הכללי". לדבריו, הוא זיהה את פניהם של אנשי המודיעין, שהיו בלבוש אזרחי. חברי הפאנל על הבמה פתחו את מסיבת העיתונאים "והמצלמה כבר צילמה בזמן שאנשי המודיעין הכללי התחילו לקרוא קריאות תמיכה באבו מאזן וביאסר ערפאת, וקבוצה מהם עלתה על הבמה ופיזרה את משתתפי הפאנל", אמר.⁹¹ כשברר'ות' יצא מהאולם כדי להתקשר לתחנת הטלוויזיה, הלך אחריו אחד מאנשי המודיעין הכללי, הציג בפניו את מסמכי המודיעין הכללי שלו, וביקש ממנו את תעודת הזהות שלו. לדברי ברר'ות', "הוא שאל אותי מה אנחנו עושים שם וכתב לי זימון לריאיון במפקדת המודיעין הכללי ברמאללה, ואז הסתלקנו משם". ברר'ות' לא נענה לזימון. בינתיים, אנשי המודיעין הכללי דרשו כי מלחם, צלם אל-וטן שנשאר בתוך האולם, ימסור לידיהם את

⁸⁸ ריאיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם סאמר רוישד, 1 ביולי 2010.

⁸⁹ ריאיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם סאמר רוישד, 1 ביולי 2010.

⁹⁰ לדברי עוראבי, 14.7% מקהל הצופים בגדה המערבית רואים את שידורי אל-וטן. ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם מועמר עוראבי, רמאללה, 15 באוקטובר 2010.

⁹¹ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם איישר ברר'ות', רמאללה, 19 באוקטובר 2010.

קלטת הווידיאו שהייתה בתוך מצלמתו. לדברי ברר'ות', משסירב לכך, הוציאו אותה אנשי המודיעין הכללי בכוח, וגרמו נזק למצלמה.⁹²

מנהל תחנת אל-וטן, מועמר עוראבי, שהתראיין בנפרד, אישר כי אנשי המודיעין הכללי תקפו את ח'אלד מלחם וגרמו נזק למצלמתו. עוראבי ציין כי הנשיא עבאס הורה לקיים חקירה לגבי התקרית באולם הפרוטסטנטי, אך לדבריו טרם פורסמו כל תוצאות. עוראבי אמר לארגון Human Rights Watch, "מאוחר יותר נפגשנו עם עדנאן א-דמירי, דובר המשטרה, כדי לשאול אותו על התקרית ועל החקירה של הנשיא, והוא אמר 'זה לא בתחום אחריותי, אתם צריכים לדבר עם לשכת הנשיא'. קיבלנו התנצלות בעל-פה על מה שקרה מסלאם פיארד [ראש הממשלה]".⁹³

ארגון Human Rights Watch ראה זימון נוסף שברר'ות' קיבל ב-11 באוקטובר.⁹⁴ ברר'ות' התייצב לדבריו ב-14 בחודש, כנדרש, במשרדי המודיעין הכללי ברמאללה, ורואיין "במשך ארבע שעות, עם הפסקה כל שעה, על הדרך שבה יכולים שירותי הביטחון לשפר את תדמיתם בתקשורת".⁹⁵

מנגנוני הביטחון הפלשתיניים פשטו שוב ושוב על משרדיה הראשיים של תחנת אל-וטן ברמאללה. לדברי עוראבי, מנגנוני הביטחון של הרשות סגרו את התחנה שלו שש פעמים בין השנים 1996 ו-2002, ואז צה"ל הרס את התחנה לחלוטין במסגרת התקפה שבוצעה ברמאללה במהלך האינתיפאדה השנייה. עוראבי אמר לארגון Human Rights Watch כי לאחר שהתחנה נפתחה מחדש הוא הותקף "באלימות, יחד עם שלושה אנשי צוות אחרים, והקלטות שלנו הוחרמו". האירוע התרחש, לדבריו, בעת שצילמו הפגנות נגד ועידת השלום באנאפוליס בשנת 2005. לדברי עוראבי, בלשים מהמשטרה האזרחית של הרשות הפלשתינית פשטו על תחנת הטלוויזיה בחודש אפריל 2009. "שבעה או שמונה בלשים חמושים בלבוש אזרחי פשטו עלינו ורצו להחרים כל דבר שקשור לסיקור שלנו את חמאס או את חיזב א-תחרייר [תנועה אסלאמית לא אלימה]. הם דרשו שנחתום על מסמך התחייבות שלא נסקר פעילויות כאלה". לאחר שעוראבי סירב לחתום לקחו אותו הבלשים לתחנת המשטרה והחזיקו אותו שם, אך לא התעללו בו, ואפשרו לו לעזוב מאוחר יותר באותו יום.

לדברי אייסר ברר'ות' ומועמר עוראבי, לאחרונה, ב-13 ביולי 2010, בסביבות השעה 18:00, בלשים (מובאחת) מהמשטרה האזרחית של הרשות פשטו על משרדי תחנת אל-וטן. משרדי התחנה נמצאים בקומה הרביעית של בניין ועדות הסיוע החקלאי הפלשתיניות ברמאללה, המשקיף על בית ספר תיכון. לדברי ברר'ות', שעבד בתחנה בעת שנערכה הפשיטה, "באותה שעה התקיימה פגישה של חיזב א-תחרייר בחצר החיצונית של בית הספר". ברר'ות' ציין כי "שני גברים חמושים, בלבוש אזרחי, נכנסו לתחנה והזדהו כבלשים. הם היו תוקפניים ורצו להחרים את הקלטות מהמצלמות". ברר'ות' ראה מהחלון כי 15 גברים נוספים בבגדים אזרחיים הוצבו במורד המדרגות מחוץ למבנה. שלושת העיתונאים שנכחו במקום, כולל ברר'ות', סירבו למסור כל קלטת שהיא, אבל "הבלשים אמרו שאסור

⁹² התיאור שמסר ברר'ות' לגבי פיזור מסיבת העיתונאים בידי המודיעין הכללי אומת באופן כללי על-ידי הארגון הפלשתיני לזכויות האדם אל-חק, ששלח שני חברי צוות להשקיף על האירוע. אנשי ביטחון בלבוש אזרחי שהזדהו כאנשי המודיעין הכללי תקפו את שני נציגי אל-חק, החרים את מצלמתו של אחד מהם ודרכו על רגלה של השנייה. הנציגה נזקקה לטיפול רפואי בבית החולים. ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם חברי צוות אל-חק, רמאללה, 4 בספטמבר 2010.

⁹³ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם מועמר עוראבי, רמאללה, 14 באוקטובר 2010.

⁹⁴ בזימון נכתב, "אל מר אייסר, עליך להתייצב ב-14 באוקטובר בשעה 9:00 בבוקר במנהלת המודיעין הכללי ברמאללה, להביא תעודת זהות וארבע תמונות אישיות. אם לא תתייצב בזמן ובמקום שצוינו, יוצא צו להבאתך על-פי חוק. חתימה, מנהל המודיעין הכללי ברמאללה [ללא שם]".

⁹⁵ ריאיון שערך ארגון Human Rights Watch עם אייסר ברר'ות', רמאללה, 14 באוקטובר 2010.

לסקר התאספויות או פעילויות של ארגונים לא חוקיים, במיוחד של חיזב א-תחריר. אמרנו שלא ידוע לנו על שום חוק כזה, וביקשנו שהם יציגו לנו מסמך שאומר את זה", סיפר. הבלשים עזבו אחרי שהעיתונאים שכנעו אותם כי לא צילמו את האספה.

עוראבי, שרואיין בנפרד, אימת את גרסתו של ברר'ות' לאירועים. עוראבי העריך כי ייתכן שהבלשים הניחו שהתחנה כבר צילמה את האספה של חיזב א-תחריר שהתקיימה מחוץ למשרדה וכי תכננה לשדר את החומר במהדורת החדשות של השעה 18:00. להערכת עוראבי, הבלשים תזמנו את הפשיטה שלהם כדי למנוע את שידור הצילומים. "נראה לי שאנשי הביטחון לא מקבלים בכלל הכשרה לשמירה על חופש העיתונות", סיכם עוראבי.

רצועת עזה

דו"ח זה מתמקד ביחסם של שירותי הביטחון של הרשות הפלסטינית לעיתונאים בגדה המערבית. המקרים הבאים, הנוגעים ליחסן של רשויות חמאס לעיתונאים ברצועת עזה, הם דוגמאות שנועדו להמחיש את אופיין המתמשך של ההפרות ברצועה. ארגון Human Rights Watch תיעד בעבר תקריות חוזרות ונשנות שאנשי ביטחון של חמאס הטרידו בהן עיתונאים, איימו עליהם ותקפו אותם.⁹⁶

שירותי הביטחון הפועלים תחת ממשלת חמאס ברצועה הפרו את זכותם של עיתונאים לחופש מהתערבות שרירותית בעבודתם ודיכאו את חופש העיתונות בעזה. לדוגמה, אנשי שירותי ביטחון הפנים של חמאס זימנו עיתונאים ביקורתיים לתשאול, והעיתונאים פירשו זאת כאמצעי הפחדה. ב-11 בנובמבר 2010 זימנו אנשי מנגנון ביטחון הפנים של חמאס את ד"ר אברהם אבראש, פרשן בכיר, להתייצב במפקדת ביטחון הפנים כדי להתחייב שלא ידווח באור שלילי על חמאס. לאחר שסירב להתחייב לכך, זומן אבראש לשוב אל המפקדה ארבעה ימים לאחר מכן. אבראש, שכיחן בעבר כשר התרבות בממשלת פיאד, התפטר מתפקיד זה ושב לרצועה כדי למחות על המחלוקות המתמשכות בין חמאס לבין הרשות הפלסטינית בגדה המערבית.⁹⁷

בחודש מאי דן ארגון Human Rights Watch בסוגיות של חופש העיתונות עם פעיל למען זכויות האדם ברצועת עזה. הפעיל סיפר על כמה אירועים מן העת האחרונה שבהם גורמים בממשלה זימנו עיתונאים כדי להזהיר אותם כי הסיקור שלהם "מוטה" או "משוחד". הפעיל אמר לארגון Human Rights Watch כי "יש הרבה צנזורה עצמית בגלל לחץ קל מסוג זה".⁹⁸

נופוז אל-בכרי

נופוז אל-בכרי, עיתונאית המתגוררת בעזה ועובדת בעיתון "אל-חיאא אל-ג'דידה" האוחד את הפתח ורואה אור בגדה המערבית, כתבה מאמרים ביקורתיים על ממשל חמאס ברצועה, ובכלל זה מאמרים שבהם מתחה ביקורת על הפרות של זכויות הנשים. אל-בכרי סיפרה לארגון Human Rights Watch כי בחודשים פברואר, מארס ואפריל של שנת 2010 הטרידו אותה שירותי הביטחון של חמאס שוב ושוב.⁹⁹

⁹⁶ ר' למשל, Human Rights Watch, "מעצרו של עיתונאי הפר את כללי ההליך ההוגן", 11 במארס 2010, <http://www.hrw.org/he/news/2010/03/12>; תיאור שמסרה אסמא אל-רול, "Banned, Censored, Harassed and Jailed", 4 באוגוסט 2010, <http://www.hrw.org/en/news/2010/08/04/banned-censored-harassed-and-jailed>; "הסירו את ההגבלות על הפצת ספרים ועיתונים", 4 במארס 2011, <http://www.hrw.org/he/news/2011/03/07>; "להפסיק את דיכוי המפגינים הלא אלימים", 19 במארס 2011, <http://www.hrw.org/he/news/2011/03/19>.

⁹⁷ שיחת טלפון שקיים ארגון Human Rights Watch עם אברהם אבראש, 20 בנובמבר 2010.

⁹⁸ ראיון שערך ארגון Human Rights Watch עם מ"א, העיר עזה, 14 במאי 2010.

⁹⁹ ר' למשל, הודעות לעיתונות של ארגון כתבים ללא גבולות על חיפוש שניערכו בביתה של אל-בכרי בידי אנשי שירותי ביטחון הפנים ב-7 במארס ובידי אנשי משרד המידע ב-25 באפריל. כתבים ללא גבולות, "כוחות הביטחון פשטו על ביתו של עיתונאי זמן קצר לאחר שחרורו", 11 במארס 2010, <http://en.rsf.org/palestinian-territories-security-forces-raid-journalist-s-11-03-2010,36693.html> וכן "המתחים הפוליטיים בין חמאס לפתח ממשיכה לגבות מחיר מעיתונאים", 10 במאי 2010, <http://en.rsf.org/territoires-palestiniens-political-tension-between-hamas-10-05-2010,37425.html>.

לדברי אל-בכרי, ב-4 במארס הגיע לדירתה אדם שהציג עצמו בשם ח'אלד קחמאן ואמר כי הוא עובד במנגנון ביטחון הפנים. האיש "שאל מה אני עושה", סיפרה. "סגרתי את הדלת בפנים שלו, והוא אמר 'ידעתי שאני אקבל עלייך מידע', ככל הנראה כאיום.¹⁰⁰ אל-בכרי סיפרה כי ב-7 במארס בשעה 14:00 שני גברים בלבוש אזרחי שאמרו כי הם ממשרד הפנים "דפקו על הדלת שלי ואמרו 'באנו לעצור אותך'. הם האשימו אותי ששימשתי כיושבת ראש בפגישות חשודות. סגרתי את הדלת בפנים שלהם, והם דפקו על הדלת במשך רבע שעה בערך. אמרתי להם שלא אפתח אלא אם בעל הבניין יגיע, והם חזרו אתו מהר". אל-בכרי סיפרה כי התקשרה לדובר משרד הפנים של חמאס, איהאב אל-ר'וסין, ולכמה חברים במועצה המחוקקת הפלשתינית, שהיו לה עמם קשרים מקצועיים. "האנשים עזבו ואמרו שלמחרת הם ישלחו את המשטרה לעצור אותי", סיפרה. לדברי אל-בכרי, התקשרה אליה למחרת חברת הפרלמנט הפלשתיני (המועצה המחוקקת הפלשתינית) הודא נדים, נציגת חמאס, ואמרה כי בדקה עם כוחות ביטחון הפנים, וכי אלה הכחישו ששלחו את האנשים.

ב-25 באפריל הגיעו לדירתה של אל-בכרי שני אנשים שהזדהו כבעלי תפקידים רשמיים במשרד המידע של חמאס ואמרו לה כי כיוון שהיא עובדת מביתה, עליה להגיש בקשה לרישיון כדי לרשום במשרד המידע את דירת מגוריה כ"משרד תקשורת". שני אנשי משרד המידע הסתלקו לאחר שאל-בכרי אישרה בפניהם כי היא אכן עובדת מביתה כיוון שהעיתון שלה סגר את משרדו בעזה לאחר שישראל השעתה את הכנסת עותקיו לרצועה.¹⁰¹

על-פי המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, אל-בכרי התקשרה לגורם רשמי במשרד המידע, אך זה הכחיש כי שלח אנשים כלשהם לביתה, ואמר כי באותה עת היה "בחופשה".¹⁰²

אל-בכרי סיפרה לארגון Human Rights Watch כי הגישה שתי תלונות, אחת למועצה הפלשתינית המחוקקת ואחת למשטרה, אך אלה לא הובילו לדבריה לתוצאות כלשהן.¹⁰³

חמזה בחיסי

חמזה בחיסי, בן ה-25, הוא עיתונאי מעזה הכותב עבור העיתון המקוון "אילאף" ומשמש כצלם של סוכנות הידיעות "טארגט". בחיסי אף מסר ידיעות לערוץ החדשות "אורינט טי-וי". העיתונאי סיפר לארגון Human Rights Watch כי לאחר שפרסם מאמר על עינויים בידי רשויות חמאס במתקני כליאה סודיים, זימן אותו משרד הפנים של חמאס, איים לנקוט נגדו צעדים משפטיים אם לא יפרסם התנצלות על המאמר, והזהיר אותו כי עליו לתקן את דיווחיו ה"מוטים".

בחיסי כתב לדבריו את המאמר לאחר שהשתתף בדיון שקיימה הנציבות העצמאית לזכויות האדם בחודש אוקטובר בנושא העינויים ברצועת עזה. לדבריו, המאמר שכתב התבסס על טענות שלפיהן מנגנוני הביטחון של חמאס עינו עצירים במתקני כליאה סגורים, שמיקומם של חלק מהם אינו ידוע. כמו כן, התבסס המאמר על טענות כי מערכת המשפט ברצועה נוטה לקבל הודאות של נאשמים כראיות נגדם במהלך המשפט, גם במקרים שבהם יש סיבה לחשוד כי ההודאות נגבו בעינויים.¹⁰⁴

¹⁰⁰ ראיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם נופוז אל-בכרי, עזה, 23 באפריל 2010.

¹⁰¹ ראיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם נופוז אל-בכרי, עזה, 25 באפריל 2010.

¹⁰² המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת, "הפרת חירויות התקשורת נמשכה בחודש אפריל", שם.

¹⁰³ ראיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם נופוז אל-בכרי, עזה, 25 באפריל 2010.

¹⁰⁴ ראיון טלפוני שערך ארגון Human Rights Watch עם חמזה בחיסי, עזה, 26 באוקטובר 2010.

בחיסי אמר כי ראיין את התובע הכללי של חמאס, איהאב א-דראווי, שענה על שאלותיו וביקש ממנו לשלוח לו טיוטה של המאמר. לדברי בחיסי:

א-דראווי הוסיף [לטיוטה] הרבה הערות וכמה קטעים חדשים, וביקש ממני לשנות את הכותרת, שהייתה "בין טענות עורכי הדין לבין הליכי בתי המשפט והשופטים יש קרבנות עינויים". אז שילבתי את ההערות שלו ושלחתי טיוטה חדשה של המאמר ל"אילאף". העורכים שלי שינו כמובן את הניסוח מחדש, כולל את הכותרת, והיא הפכה להיות "מתקני מעצר לא ידועים ו-16 שיטות עינויים ברצועת עזה".¹⁰⁵

בחיסי סיפר לארגון Human Rights Watch כי ביום פרסום המאמר שלו באתר "אילאף" גורם רשמי שהזדהה כאיש משרד הפנים "התקשר ואמר שאיהאב אל-ר'וסין [הדובר] רוצה לפגוש אותי". ב-26 באוקטובר, בשעה 8:30, התייצב בחיסי במשרדו של אל-ר'וסין. לדברי בחיסי, הדובר הדפיס מבעוד מועד עותק של המאמר שלו, הדגיש קטעים ממנו, והחל מיד למתוח ביקורת על בחיסי "בטון חמור ותוקפני", כהגדרתו.

הוא אמר שאני לא מאוזן, שהגזמתי, ושאני מתמקד רק בעזה ולא בגדה המערבית. ואז הוא הראה לי מסמך שהיה חתום לפי מה שהוא אמר בידי שר הפנים, ושנכתב בו שהאחראים למאמר צריכים להיענש, והזהיר אותי שהם ינקטו נגדי אמצעים משפטיים אלא אם אפרסם התנצלות באתר "אילאף". הוא אמר גם שהוא רוצה שאכתוב [עבור משרד הפנים] דיווח עם הפרטים המלאים על העבודה שלי על המאמר. איך חקרת, את מי פגשתי, מי אמר מה, השינויים שהעורך הכניס בטיטה המקורית שלי ואיך הדברים התקדמו משם. סירבתי לפרסם התנצלות על משהו שנחקר באובייקטיביות והוצג בצורה מאוזנת, אבל אמרתי שאני יכול לראיין גורמים רשמיים אם הם רוצים להכחיש את הדיווח. הוא לא הסכים, ואמר שהוא ייתן לי זמן לחשוב. הוא הראה לי שהוא הדפיס הרבה מאמרים אחרים שלי, ואמר שגם הרבה מהמאמרים האלה בעייתיים, אבל שעד עכשיו הם החליטו לא לעשות שום דבר בנוגע אליהם. אבל הוא אמר שהמאמר החדש הזה הוא עניין גדול.

בחיסי אמר לארגון Human Rights Watch כי להערכתו "כל הפרשה נועדה בעיקרו של דבר לומר לי שמעכשיו והלאה אני אהיה תחת עינם הפקוחה וכפוף לזימונים ולחקירות". בחיסי ציין כי סיפר לאיהאב א-דראווי על הפגישה, וכי א-דראווי אמר שמשרדו שלו יטפל בעניינו של בחיסי באופן נאות וכי הוא ידון בנושא עם אל-ר'וסין. בחיסי הוסיף, "אני לא בטוח מה אעשה עכשיו".

¹⁰⁵ חמזה בחיסי, "מתקני מעצר לא ידועים ו-16 שיטות עינויים ברצועת עזה", אתר "אילאף", אוקטובר 2010, <http://www.elaph.com/Web/news/2010/10/606146.html>

אמות המידה המשפטיות

חוק היסוד של הרשות הפלשתינית, כפי שתוקן בשנת 2003, מבטיח את חופש העיתונות. בסעיף 19 נקבע כי "לכל אדם מוקנית הזכות להביע את דעתו ולפרסם אותה בדיבור, בכתב, או בכל אמצעי ביטוי או באמנות, תוך כיבוד הוראות החוק". על-פי סעיף 27,

1. הזכות להקים עיתון וכל אמצעי תקשורת מוקנית לכול, ומעוגנת בחוק יסוד זה. המשאבים הכספיים של אמצעי התקשורת יהיו כפופים לביקורת החוק.

2. חופש התקשורת החזותית, המושמעת והכתובה, כמו-גם החופש להדפיס, לפרסם, להפיץ ולשדר, וכן חירות העובדים בתחום זה, יובטחו מכוח חוק יסוד זה ומתוקף חוקים אחרים הקשורים בנושא.

3. הצנזורה על התקשורת אסורה. אין להזהיר, להשעות, להחרים, לבטל או להגביל את התקשורת, אלא על-פי חוק ובהתאם לפסיקה של רשות שיפוטית.

חוק היסוד אוסר גם על מעצר, כליאה והפרות אחרות של החירות האישית, למעט על-פי הוראת סמכות שיפוטית (סעיף 11). כמו כן, חוק היסוד מחייב להודיע לאדם מיד עם מעצרו על הסיבות למעצר או לכליאה (סעיף 12) ואוסר על עינויים (סעיף 13).

על-פי המשפט הבינלאומי, לרשות הפלשתינית ולרשויות חמאס אין מעמד המאפשר להן להיות צד לאמנות בינלאומיות לזכויות האדם, אך הן הרשות והן חמאס קיבלו על עצמם שוב ושוב לכבד את זכויות האדם באזורים הנתונים למרותו.

האמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות קובעת כי "לכל אדם תהיה הזכות לחופש הביטוי [...] לבקש, לקבל ולקנות ידיעות ורעיונות מכל סוג". אף שהרשות הפלשתינית אינה צד לאמנה זו, האמנה משמשת מקור סמכות וקו מנחה המשקף את דפוסי הפעולה המיטביים של הקהילה הבינלאומית.

עקרונות יוהנסבורג בדבר ביטחון לאומי, חופש הביטוי וגישה למידע (1995), המבטאים את "דפוסי הפעולה המיטביים" על סמך משפט זכויות האדם הבינלאומי ועל יסוד הסטנדרטים הבינלאומיים של זכויות האדם, קובעים כי "אין להעניש שום אדם על כך שמתח ביקורת על האומה, על המדינה או על סמליה, על הממשלה, על סוכנויותיה, או על גורמים רשמיים או על כך שעלב בהם [...]". בית המשפט האירופי לזכויות האדם קבע הגנות חזקות במיוחד על חופש העיתונות, על עיתונאים ועל אנשים אחרים העובדים בתחום התקשורת. בית המשפט בוחן צעדים הננקטים נגד העיתונות לאור מה שכינה "תפקידה העליון של העיתונות במדינה ששלטון החוק שורר בה", ונוכח זכותו של הציבור לקבל מידע ורעיונות.¹⁰⁶

¹⁰⁶ Castells v. Spain, Judgment of April 23, 1992, Series A no. 236, para. 43.

המלצות

לרשות הפלשתינית

- להעניש כל בעל תפקיד במנגנוני הביטחון שיימצא אחראי לפגיעה בעיתונאים;
- לפרסם את שמו של כל גורם ביטחון שנענש משמעתית בגין פגיעה בעצירים, כולל בעיתונאים, ואת הצעדים המשמעתיים שננקטו נגדו;
- להעביר חוקים, התואמים את חוק היסוד הפלשתיני ואת משפט זכויות האדם הבינלאומי, המעניקים בבירור לבתי הדין האזרחיים סמכות לחקור ולשפוט הפרות שבוצעו לכאורה על-ידי גופי ביטחון נגד אזרחים, כולל עיתונאים, ובייחוד – אם כי לא באופן בלעדי – במקרים של מעצר שרירותי ו/או לא חוקי ושל התעללות באנשים המוחזקים במשמורת;
- לשלול מבתי הדין הצבאיים את סמכותם בפועל להוציא צווי מעצר לאזרחים, כולל לעיתונאים, ולהעניש כפי הנדרש גורמים במערכת השיפוט הצבאית שיוציאו צווים תוך חריגה מסמכותם;
- להבטיח כי כל העצורים מובאים ללא דיחוי בפני שופט המורשה להורות על שחרורם;
- לדרוש מכל שירותי הביטחון להודיע לאדם שנעצר על הסיבה למעצרו בעת ביצוע המעצר;
- לפצות כל אדם שנעצר באורח שרירותי;
- להעניש כל גורם רשמי, בין צבאי ובין אזרחי, שאינו מצייט להוראות בית המשפט לשחרר עצירים;
- לבטל כל דרישה כי עיתונאים יאושרו על-ידי מנגנון הביטחון המסכל, על-ידי שירותי המודיעין הכללי או על-ידי כל שירות ביטחון אחר וכי עיתונאים יקבלו משירותי ביטחון אלה אישור לסקר אירועים;
- להזמין, ללא מגבלת זמן, את הַדְוּחַ המיוחד של האו"ם לקידום הזכות לחופש הדעה והביטוי ולהגנה עליה, את הַדְוּחַ המיוחד לעינויים, את הַדְוּחַ המיוחד לעצמאות מערכת המשפט ואת קבוצת העבודה של האו"ם על מעצר שרירותי לבקר בגדה כדי לבחון את ההפרות הנוגעות לעניין באזורים הנתונים לממשל הרשות הפלשתינית.

לארצות הברית ולאייחוד האירופי

- להתנות את התמיכה לכל גופי הביטחון של הרשות הפלשתינית, שכביכול אחראים להפרות שיטתיות ורציניות של זכויות האדם, כולל עינויים, בכך שהרשות תנקוט צעדים יעילים כדי לחקור, להעמיד לדין ולהעניש אנשי ביטחון האחראים לעינויים ולפגיעות חמורות אחרות; ולתת פומבי לאופן שבו הרשות הפלשתינית עומדת בתנאים אלה ולהחלטות המימון שארצות הברית והאייחוד האירופי מקבלים בהתאם לכך

לחמאס

- להעניש כל בעל תפקיד במנגנוני הביטחון שיימצא אחראי לפגיעה בעיתונאים בשל משלח ידם;
- לפרסם את שמו של כל גורם ביטחון שנענש משמעתית בגין פגיעה בעצירים, כולל בעיתונאים, ואת הצעדים המשמעתיים שננקטו נגדו.

תודות

עבודת המחקר לצורך הכנתו של דו"ח זה וכתביבתו בוצעו בידי החוקר ביל ואן אסוולד ובידי עוזר המחקר סאלח חיג'אזי, בסיוע נוסף של פארס אכרם. ג'ו סטורק, סגן מנהלת חטיבת המזרח התיכון וצפון אפריקה, ערך את הדו"ח. קלייב בולדווין ערך סקירה משפטית. היועץ רובין שולמן והמנהל איאן לוין בחנו את הדו"ח מטעם מחלקת התכניות. שירלי ערן ואופיר פוירשטיין תרגמו את הדו"ח לשפה העברית.

ארגון Human Rights Watch מבקש להודות לעיתונאים ולמשפחותיהם שגילו אומץ לב ושיתפו פעולה בהכנתו של הדו"ח. הארגון מודה לארגוני זכויות האדם וחירויות התקשורת הפלשתיניים א-דמיר, אל-חק, אל-מזאן, המרכז הפלשתיני לפיתוח ולחירויות התקשורת והנציבות העצמאית לזכויות האדם על המידע שסיפקו ועל שיתוף הפעולה.

אם אין חדשות, אין חששות

פגיעת כוחות ביטחון פלשתיניים בעיתונאים

כוחות הביטחון של הרשות הפלשתינית ושל חמאס מטרידים עיתונאים פלשתינאים בגדה המערבית וברצועת עזה, מתנכלים להם ויוצרים בכך אפקט מצנן על חופש הביטוי. בדו"ח זה מתועדים מקרים שבהם כוחות ביטחון פלשתיניים עינו, הכו ועצרו באורח שרירותי עיתונאים או הטרידו אותם בדרכים אחרות.

הדו"ח מבוסס על ראיונות שנערכו עם עיתונאים פלשתינאים, עם נציגים של איגודי עיתונאים ועם גורמים ברשות הפלשתינית. הוא מתמקד בשבעה מקרים שבהם כוחות הביטחון של הרשות פגעו בעיתונאים, ומתעד גם שני מקרים של פגיעת כוחות ביטחון של חמאס בעיתונאים ברצועת עזה, שגם בה מצב אנשי התקשורת הוא בכי רע.

מגמת ההפרה של זכויות העיתונאים בידי כוחות ביטחון פלשתיניים מחמירה והולכת, הן בגדה המערבית והן ברצועת עזה. לפי אחד הארגונים הפלשתיניים לזכויות האדם, חלה בשנת 2010 עלייה של 45% במקרי הפגיעה בעיתונאים לעומת השנה שקדמה לה.

מאז השתלטות חמאס על הרצועה בחודש יוני 2007, מרבית הפגיעות בעיתונאים בגדה המערבית וברצועת עזה היו קשורות למתיחות בין הרשות הפלשתינית לבין חמאס. בגדה המערבית, מרבית הפגיעות מכוונות אל עיתונאים העובדים על-פי החשד בערוצי טלוויזיה, תחנות רדיו, אתרי אינטרנט ועיתונים הנתפסים כתומכים בחמאס או בארגונים אסלאמיים אחרים. שירותי הביטחון של הרשות הפלשתינית פגעו גם בעיתונאים עצמאיים שנחשדו בהכנת דיווחים ביקורתיים. ארגון Human Rights Watch לא יכול להצביע על הוראות שהגיעו ממנהיגי הרשות לשראותי הבטחון אשר הורו על ביצוע הפרות אלו, אך כשלון המנהיגות הפלשתינית לטפל באווירת הפטור-מעונש והחסיונות מעידה כי ייתכן ויש פה מדיניות ממשלתית.

ברצועת עזה, אנשי ביטחון הפנים וגורמי ממשל של חמאס הילכו אימים על עיתונאים באמצעות זימונם לחקירה ואזהרתם כי הסיקור שלהם "מוטה". זמן קצר לפני פרסום הדו"ח פשטו שירותי ביטחון הפנים של חמאס על משרד של סוכנות ידיעות, הרסו בו ציוד, הכו עיתונאים ואיימו עליהם. מחקר מעמיק יותר על פגיעות מצד ארגון חמאס בעזה, כמו-גם מצד כוחות הביטחון הישראליים, ברחבי השטחים הפלשתיניים הכבושים, יהיה הנושא של דיווחים עתידיים.

הפגיעות לכאורה בעיתונאים מתבצעות במציאות שבה אנשי שירותי הביטחון של הרשות הפלשתינית נהנים ככלל מחסינות על הפרה קשה של זכויות. הדו"ח קורא לרשות הפלשתינית ולחמאס למצות את הדין עם כוחות הביטחון שלהם. עקב האופי השיטתי של ההפרות החמורות מצד רשויות הבטחון, הדו"ח קורא לארה"ב ולאיחוד האירופי, המעניקים לרשות הפלשתינית סיוע בגובה של מאות מיליוני דולר בשנה, כולל סיוע ביטחוני ישיר, להתנות את תמיכתם במנגנוני הביטחון של הרשות בכך שהיא תפעל ביעילות למצות את הדין עם האחראים לפגיעות.

איש כוחות הביטחון של הרשות הפלשתינית קורא עיתון בגדה המערבית, אוקטובר 2010. לפגיעת כוחות ביטחון פלשתיניים בגדה המערבית וברצועת עזה בעיתונאים שמתחו ביקורת על הרשות הפלשתינית ועל רשויות חמאס יש השפעה מצננת על חופש הביטוי.

© 2010 סייף דחלה/איי-אף-פי/גטי אימג'ז

